עמל ותרצה

שירת דודים

בשלשה חלקים

מאת הרב החכם המשורר הגדול

מוהר"ר **שלום הכהן** זצ"ל

מהדורה חדשה

עם הוספות ותקונים אשר לא היו בראשונים כמו **תולדות המחבר**

מהחכם המפורסם והמשורר המפואר מוהר"ר

מאיר הלוי לעטערים

ווארשויא

בשנת ה' תרכ"ב לב"ע

בדפוס אלכסנדר גינז . אשר הוקם על ע"י זעליג לאנדסבערג .

עמל ותרצה

שירת דודים

בשלשה חלקים

לעמת המחברת המפוארה לישרים תהלה להגאון המליץ
הגדול, החכם מוהר"ר משה חיים לוצאטי זצ"ל
מאת הרב החכם המשורר הגדול
מוהר"ר שלום הכהן זצ"ל
מהדורה חדשה
עם הוספות ותקונים אשר לא היו בראשונים כמו תולדות המחבר
מהחכם המפורסם והמשורר המפואר מוהר"ר
מאיר הלוי לעטערים

הובא לדפוס ע"י שמואל אהרן ראזענבלאטט
בשנת ה' תרכ"ב לב"ע

UMOŁ WESYRCE.

Warszawa, w Drukarni Alexandra Ginsa. 1861.

Wolno drukować, pod warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury, po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby exemplarzy

Warszawa, dnia 16 (28) Sierpnia 1861 roku.

Cenzor **J. Tugendhold.**

הובל שי

לכבוד הב״ח החתן המשכיל כש״ת

כ״ה **שמעון** נ״י **גדליה אפפענהיים** יצ״ו

ולכבוד

כלתו הבתולה המהוללה נעימת מעשים וטובת שכל

מרת **יענטכה** בת כ״ה **גומפל הנאוור** יצ״ו

ביום חתונתם ושמחת לבם .

מאת ידידו המחבר .

תולדות

החכם הכולל המליץ הגדול

ר׳ שלום בר״י הכהן ז״ל

אשר כתב המליץ

ר׳ מאיר הלוי לעטערים

ביום בא לו הבשורה לא טובה, כי המליץ הנ״ל נאסף אל עמיו בקרית האמבורג, ביום א׳ כ״ה שבט ה׳ תר״ה לב״ע.

שלום שב למרומיו ואיננו! הצבי ישראל אבד, ואין איש שם על לב, כי איש חמודות הלזה היה אחד מן השרידים אשר ה׳ קורא להם: "קומו לעזרת בני עמי הנפוצים להשיב לנדחי ישראל כבודם כי גלה. אל תרפינה ידיכם לעשות תושיה למענם, לשום העקוב לפניהם למישור, ומסלות בלבב כל ישרי לב לאהוב אמת ומישרים כל הימים„. כן קרא ה׳ לשלום, ויקשב וישמע הכהן הגדול מאחיו, ויכתוב בספר את חכמת לבו כי רבה היא, אף לקח כנור אדמת קדש, התלויה (שכולה וגלמודה) עלי משואת נצח, וינער מעפר ארץ את מיתרי הכנור וינגן בידו וישיר לנו משיר ציון על אדמת נכר, אף יהמה לבנו לקול כנורו כי יהגה נפלאות.

ימיו ידברו, ורוב שניו כי מת זקן ושבע ימים—
יודיעו חכמתו בקהל רב. ואני אנסה את כחי לספר
כיום את תולדות חייו, מן המעט אשר בינותי מספריו
ומאשר שמעה אזני מפי ידידי רֵע כאח לי המנוח ז״ל
עת התעלסנו יחד באהבים בימים הטובים מאלה.
אולי אעיר בזה את לב איש יקר בעיר האמבורג אשר
ארח לְחברה עם המת ימים רבים, וכתב ספר כולל
כל קורות חייו בהשכל ודעת לזכרון שם החכם עד
דור אחרון.

שלום*) נולד בשנת תקל״ג בעיר מעזריטש במדינת
פולין גדול. ויהי נער את בני עמו שמה האמונים
בלי סדרים ובבלי דעת. וה׳ פקח את עיני שלום
בימי עלומיו, לראות כי עירום הוא מכל חכמה וכשרון
מעשה. ויתחזק ויאזור חיל וישם את לבו להגות בתורת
ה׳ ובדברי הנביאים ובתורה שבעל פה באמת ואמונה.
ותחל רוח ה׳ לפעמו לבקש גם חכמה בארץ מגורי אביו,
ויבקש ולא ימצא, כי החכמה מה זה עושָׂה בארץ ערבה

---

*) השמר לך, לבל תהפכהו לאיש אחר שמו כשם החכם המדובר
בו: שלום ממעזריטש, ואשר יזכרנהו החכם החוקר
רבינו משה בן מנחם זצ״ל בהקדמתו אור לנתיבה
בזה הלשון: ״ומחבר של תיקון סופרים משלשת הספרים
האחרונים הוא ה״ה המדקדק מוהר״ר שלום נ״י ממעזריטש״

ושוחה? מקום חצבו לה שם קבר, ותהי האמת נעדרת!
ויהי שלום בן שבע עשרה שנה ויעזוב את ארץ מולדתו וישם לדרך פעמיו לגור באשר ימצא מנוח לכף רגלו ומצב לרוחו בקרבו לדרוש חכמה ודעת באין מונע ובאין מכלים דבר. וילך לעיר הממלכה ברלין, עיר מלאה חכמים וסופרים מאז ועד עתה, וצרור עמלו ויגיע כפו לקח בידו: לא צרור הכסף, כי איה לכסף מוצא לנער משולח ונעזב, לעת כזאת? אמנם הוא ראשית בכורי רוחו, אשר פעל ועשה בעוד היותו על אדמתו, זה ספר משלי אגור*):

ויהי כבוא שלום בשערי העיר ברלין ויכתוב אגרת נמלצה אל החכם המליץ היקר מוה' איצק אייכעל ז"ל, אשר נסוג אחור מֵחֶבְרַת שוחרי הטוב והתושיה בימים ההם, וישבות מכל מלאכתו, כי המאסף נאסף, והוא יושב אז באחת מערי השדה סמוך לברלין, ויבקש ממנו לחרוץ משפטו על ספרו, אף הוא השיב אמריו לו, אמרי אמת על דברי שלום, מלאים חן והדרת קדש, צוף דבש אמרי נועם. הלא הם כתובים על ספר כתב יושר לזכר עולם. הן אמת כי מליצותיו בספרו משלי אגור עוד לא הטהרו למדי, ולא תלכנה לאט בנועם והוד לרגל המלאכה

*) ספר משלי אגור יצא לאור עם העתקה אשכנזית בשנת תקנ"א בברלין.

אשר לפניו, כדרך הסופר הנפלא הזה בכל מפעלותיו
אשר הוציא לפעולת אדם בדבר שפתיו כל ימי חייו,
אמנם זכור אל תשכח, קורא נכבד! כי מחברו היה אז
צעיר לימים, ידיו עוד אסורות ועשתנותיו כלנחשתים
הוגשו, ולבבו לבב חכמה לא קרא עוד דרור לפועל
כפיו, לאמר לאסורי הגיונו: צאו ולכו באור ה׳ להאיר
נתיב ליושבי תבל.

בשנת תק״ם הוציא לאור את קבוצת שיריו הנפלאים
והיקרים מאד, אשר קרא להם בשם: מטעי קדם על
אדמת צפון, בעיר ראֶדעלהיים בדפוס החכם המפואר
מוהר״ר זאב וואלף היידענהיים ז״ל, ומתחת
לשירים ההמה עשה המחבר מטעמים בהעתקה אשכנזית
במליצה פשוטה לא באורח שיר. השירים האלה, אשר
הוד הגיון קדש יופיע על פניהם, עשו להחכם המחבר
ז״ל שם עולם על פני חוץ.—אף יצאו שנית לאור ע״י
אוהבי ורעי החכם המליץ היקר מו״ה אברהם גָאלדבערג
נ״י בעיר זאלקווא עם עוד שירים שונים אשר באו בספרים
אחרים מפוזרים הנה והנה מידי המחבר.

בימים ההם הוקם עָל כבוד שלום, ויצב לו יד
ושם בברלין. ויהי מורה לשון עברית בבית החנוך
המפואר והנודע לתהלה בעיר הזאת. ויתהלך שלום את
כבוד הרב המליץ הגדול מוהר״ר נפתלי הירץ וויזל
זצ״ל, ויאהבו איש את אחיו, וישבו יום יום להתעלס באהבים
כשבת אחים יחדיו.

ויהי כבוא העת, הגיע היום ונפתלי שם מגמת פניו לעיר האמבורג לראות חיים את בניו אשר נטעו שמה אהלם, ויאמר לעזוב את עיר מושבו ברלין, ואוהביו ומכבדיו בעיר המהוללה הזאת דאגו לו ויתעצבו אל לבם. כי נלקח ארון ברית ה׳, איש אשר רוח אלהים בקרבו, מקרב מחניהם: אז נפתלי על מרומי שדה בדרך, דבר על לב אוהביו, אשר הלכו עמו לשלחו, וינחם אותם לאמר: "מה מכם יהלוך כי אעזבכם? הלא שלום לכם, אל תיראו, הוא יהיה כהן לאל עליון, והוא יציל את שארית מחמדנו מימי קדם, תפארת לשוננו הקדושה, לבל ידה ממנה נדח לאורך ימים!„—

בשנת תקס״ח בשר צדק בקהל רב וארח לחברה עם פועלי צדקות ואוהבי חכמה כמוהו, חברת אוהבי לשון עברית לחדש כנשר נעורי מכתבי המאסף. ויוציא לאור את המאסף החדש לשנת תקס״ט, המלא חכמה ודעת משל ומליצה על כל גדותיו, ולא נופל הוא בערכו הרב מכל מחברות המאסף אשר הוציאו חכמי ברלין הראשונים, והמאסף לשנת תק״ע אשר יצא לאור בעיר אלטונה עוד ידו תכון עמו וזרועו תאמצנו, כי מאמרים ושירים נכבדים מידי כהן הצדק באו בתוך שתי תקופות הראשונות משנה הזאת. אולם המאסף לשתי תקופות האחרונות משנת תק״ע ושתי תקופות הראשונות משנת תקע״א יצאו לאור בעיר דעסויא על ידי משכילים

אחרים. ויחדל המאסף שנית לבוא בקהל ה׳, ועודנו לא ישוב עד היום הזה.

בשנת תקע״א הודיע את ידו החזקה במלאכת מחשבתו מליצת לשון עברית, בהוציאו לאור את הספר עמל ותרצה, אשר חבר לעמת השיר הנכבד לישרים תהלה מהמשורר הגדול מו״ה משה חיים לוצאטו ז״ל. הספר הזה כתב שלום במליצה צחה וקלה, וקולו בנחת כקול המית פלג אלהים מלא מי מנוחות ההולכים לאט בין תלמי פרחים, שושנים ואהלים. לא יגביה עוף ולא יתהלך בגדולות. ובזה מצא השיר עמל ותרצה חן בעיני כל רואיו, אף כי נוסד עלי שיר אדיר אין על עפר מָשלו, והמשכיל יבין הדבר לאשורו, גם הספר הזה יצא לאור בדפוס הרוו״ה הנ״ל, אשר ממכון שבתו השגיח עליו, להסיר ממנו כל סיג וכל שגיאה, כי כזאת שאל ממנו החכם המחבר ז״ל לעיני העדה בהקדמת ספרו, גם הספר הזה יצא שנית לאור בעיר לעמבערג בשנת התקפ״ב לב״ע.

בימים ההם העתיק שלום את ספר ירמיהו ללשון אשכנז, ויבארהו על פני כלו בלשון עבר צח ונקי ובו גלה תעלומות מני חשך בדרכי הלשון, גם נתן לוית חן בראשו היא הקדמה מפוארה (קצות דבריה באו אחרי כן בספרו כתב יושר). ספר ירמיהו הנעתק ומבואר מידו יצא לאור בעיר פיורדא, כאשר נדמה לי בשנת התקע״ד. — אז רוח אחרת היתה אתו ויעזוב את ארץ אשכנז וירד

אניה בלב ים לעבור בה לעיר הגדולה לאלהים לונדון המעטירה. וישב שמה ימים רבים, גם נסה את כחו, ליסד שמה בית הספר לילדי בני ישראל, אמנם לא הצליח בעמלו וישב אחרי כן לעיר האמבורג, ויקח אשה בת נדיב אשת חיל ויראת אלהים ויולד עמה בנים אשר עודם חיים, מהם אחד עושה במלאכה בשלל צבעים רקמה, ומהם כנעני נכבדי ארץ אשר מעמל ידיהם ימצאו חית ידם בכבוד, בלי קול שאון ומהומה. עיני ראו איזה שירים יקרים בלשון עבר ובלשון אנגלי, מזה ומזה הם כתובים בהשכל ודעת, אשר יצאו לאור גם יחד בימים אשר גר בקרית לונדון. — בשנת תקע״ט יצא עליו הקול בעיר לייפציג כי הוא כתב דברים כמדקרות חרב נגד ההיכלים החדשים אשר נוסדו אז באיזה ערי אשכנז, להתפלל בם אל ה׳ על סדר נכון וישר. אמנם לא ידעתי עד עתה אם אמת יהגו מלשני בסתר רעיהם, הקורא המבין ישפוט מישרים, מה שמץ דבר אמת נמצא בדברים ההם, בהודיע לו, כי החכם המנוח ז״ל כתב אז את ספרו סדר העבודה בלשון אשכנז, ויצא לאור בעיר לייפציג בשנת תק״פ, בו יטיף אמרים על סדר התפלה בקהל ישראל מיום הוסדה ועד עתה.

בשנת ה׳ תקפ״א נקרא נקרא לעיר המלוכה וויען מאת המדפיס המפואר אַנטאָן עדלען פאן שמיד, (אשר הרים קרן לשון וספרי עברית בספרים הרבים אשר הוציא לאור בבית דפוסו, ובגלל הדבר הזה הורם בתור האדם המעלה

(אין דען ארדעלשטאנד) מאת אדונינו הקיסר פראנץ הראשון (ינוח בשלום על משכבו) להיות מחבר ספרים להעלותם על מכבש בית דפוסו. ויואל שלום לשבת בעיר המפוארה הזאת, וזה החלו לעשות, לנטוע עץ פרי עושה פרי תבואה בכורי העתים, כי הוא היה המיסד הראשון אשר העמיד על כנו המכתב העתי הזה, והוא הוציא הבכורה בראשיתה. ויהי מקץ שנתים ימים וישב אל ביתו לעיר האמבורג והדפים שמה את סדר הסליחות עם העתקה אשכנזית ובאור בלשון עברית אשר כוננו ידיו, בעיר וויען החל מלאכתו זאת ובעיר האמבורג כלה מעשהו.

בימים ההם בא בברית עם מדפיס ספרי עברית בעיר אלטונה והוציא לאור כמה ספרים, גם מאשר עשו אצבעותיו, אמנם לא שזפתם עיני, ולא נודעו לי בשם.

בשנת תקצ״ד הלך שלום למסעיו ויבוא עוד הפעם לקרית וויען (בימים ההם הייתי מגיה ספרי עברית בבית האדון די שמיד הנ״ל) והוא החל להדפיס שמה את ספרו היקר ניר דוד, בעת הזאת כרתנו ברית אהבה ושלום לאורך ימים, ויחל את פני לשום עיני לא לבד על טעיות מסדרי האותיות כי אם גם על שגיאותיו אשר שגה בחפזו, קטנה או גדולה. ואני לא שניתי דבר רק שגיאות הנקוד אשר פלטה קולמסו כפעם בפעם כי הוא היה אץ לדרכו ואת שירי ניר דוד כתב מימים ימימה בלכתו למסעיו. הספר הזה יצא לאור בארבע חוברות ועם צורת הרב המחבר

בראש שער הספר לכבוד ולתפארת, בוויען תקצ״ד, בימים ההם יצא גם ספר ג ז ע י ש י לאור, והחכם המנוח ז״ל, אשר קרא את הספר בעודו בכתובים, כתב מכתב תהלה לוית חן בראשו לפאר את פועל כפי בתוך קהל ועדה. ויהי כקרוא שלום גם את מכתב ידידי הרב הגאון הגדול תפארת ישראל והדרו מוהר״ר שלמה יהודה כהן ראפפארט, ראב״ד כעת בקהל פראג, אשר כתב להלל ולפאר את ספרי ג ז ע י ש י הנ״ל*).

---

*) מאשר יקרו גם נכבדו בעיני דברי ידידי הרב הגאון הנ״ל, אציגה נא בזה הדברים ההם ככתבם וכלשונם מעשה ידי אמן, כאשר נדפסו לפני הקדמה ספר ג ז ע י ש י (דף ד׳) למען יתענג על מתק צופו גם הקורא המשכיל אשר לא ראה ספרי. ואלה דבריו: —״חתומים בצרור עתה כל טרדותי, השלכתי הצרור הזה ארצה על רגע למען פנות אליך, ידיד לבי! ולהגיד לך רוב עונג רוחי עלי מדברותיך הנעימות, על השתפך נפשך בחקי. וביותר על כי כמאז גם עתה דבקה נפשך אחרי ואחרי אחינו בני עמנו. מוצא שלל רב הנך למו לא יערכוך להם כל הון ועושר, כי מה בצע אם יש בעמנו שנים או שלשה אנשים בערי הממלכות, אשר יצברו כעפר כסף ומטילי זהב להם? מה יתרון לבית ישראל כי אם ראות עיניהם, ולא עליהם יזהירו יקרותיהם! טוריך אשר שלחת לי מספרך היקר ג ז ע י ש י יקרו לי מכל טורי אבניהם הטובות, וחרוזיך מכל חרוזי פניניהם, יעדו המה עדי זהב וחלי כתם, ואתה תהי׳ לישורון לעדי עדים לכבוד ולתפארת עולם. וכו׳.

אזי אמר שלום בענות לבו לאמר: לוא שקל ישקלו דברי הרב הזה המעטים עם מכתבים רבים מעשה ידי, כי עתה מחול ימים יכבד המעט הזה המחזיק את המרובה. כי ישרת לבו ואמונת רוחו בין שורותיו יצהירו.—בספרו מטעי קדם יסד הכהן אבן קדש למוסדות היכל כבודו, ובספרו ניר דוד הציב דלתיו ופתחי עולם לו. מן הוא והלאה הוציא עוד את החלק הראשון מספרו קורא הדורות בעיר ווארשויא בשנת תקצ"ט, וכזר זהב על ראש ספרו יופיע מאמר מחקרי אשר יצא מאת עט סופר מהיר הרב הגאון מוהר"ר שי"ר הנ"ל, שם שם לו חוק ומשפט על דבר המקומות הנזכרים בספרו ובדברי חז"ל כמו גוש חלב וכדומה, וגדולי חקרי לבו הראה בזה לעין כל משכיל. ראה שם קורא מבין! ותראה נפלאות מתורתו.

כמעט שכחתי להזכירך כי הספר תורת לשון עברית, ידו עשתה ויכוננה מראש, אף כי החכם היקר המדקדק העצום מוה"ר זאב וואלף מאיר נ"י הרבה בו כללי הדקדוק ותהלוכות הלשון אשר לא נמצא בספר לפנים עת יצא ראשונה מידי ר' שלום הכהן. כן לא ימאסו הבונים היכל נחמד למראה הנשא מגבעות את אבן הראשה אשר היתה לראש פנה, אף כי לא תשורנה עין רואי כעת אפס קצה!—מלבד ספר כתב יושר (קבוצת אגרות בלשון עברית ואשכנזית) הנזכר למעלה ויצא לאור בעיר וויען בשנת תקפ"ב, עוד כתב שירה נשגבה

(טראַגֶאדיא) בלשון אשכנזית בשם דיאַן (לייפציג 1826).
עוד ראוי להזכיר פה כי עבר בשנת תקצ״ח בארץ גאליצען לאסוף שמה חתומים על ספרו קורא הדורות הנ״ל והחכמים הכוללים מוהר״ר שי״ר ומוהר״ר נחמן הכהן קראכמאל עמלו בעדו ויעשו עמו חסד ואמת, וימצא כבוד וצרור כסף בכל מדרך כף רגלו.

עד כה הודעתיך את אשר עשתה ידו בתושיה ומזמה כל ימי חייו אשר הלך פה עמנו בארצות החיים. זולת ספריו אלה אשר הזכרתי לא נודע לי מאומה, אמנם פעם אחת נשא שלום משלו על עצמו: כדבר שנאמר על שלמה המע״ה וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף (מלכים א׳ ה׳ י״ב), ואיש מפאר כזה לא יתהלל במתת שקר, בלתי אם אמונת רוחו ישכיל פיהו, ואמת יהגה חכו.

עתה אטיף מלתי על משפטו וטוהר לבבו, כי זה כל האדם. הוא היה טוב לב דגול מאלף, וכפו פרש לכל אביון שואל ומבקש עזר ממנו, אם המחסור לא נער חצנו וצרורו לו לבדו מכל וכל: כי אזי עגמה נפשו לאביון מבלתי יכולת להיות לו משען ועזרה, אולם מעודו לא ידאב לבו על חסרונו כי יעכור שארו, וישמח במתת גורלו כאשר ילד יום יום. גם ענותו רבה כגדולת נפשו. לא גבה לבו ולא רמו עיניו לאמר: אני אני הוא, מי זה ערב לבבו להורני דעת או יבין לי משוגתי בפעלתי? לא כאלה חלק שלום, כי הוא קבל האמת ממי

שומרו. — אמנם לא שמע לקול גאה ורם אשר נתן דופי בפעלו לא למען האמת כי אם מרוח עועים כי הציקתהו לשום תהלה במלאכת מחשבת לא לו, ונגד מתפרצים כאלה אשר רבו בימינו ובגאונם לא יהדרו פני זקן ונער לא יחונו, החזיק תמיד במעוזו למרות עיניהם והשיב עמלם בראשם, ויורה חצו דבר מר אל רוע לבבם.

ימים רבים מימי חייו חלפו לא ראו טובה, ועוני ומסכנות היו ירכתי ביתו למושב למו. ומדי דברי בו עוד זכור אזכורה דבריו היורדים חדרי לבב אשר אמר עם הספר נ י ר ד ו ד (שיר עשירי **186**) בשומו לנגד עינינו חוזק הרעב במצור ובמצוק להכאות לב, וכה נשא משלו:

„אוּלָם אוֹיֵב מֵצִיק הָרָעָב הִנֵּהוּ,
אָדָם אֲרִי טֹרֵף כִּי יֶחְסַר לַחְמֵהוּ,
לַשָּׁוְא תִּקְרָא בִינָה שָׁוְא נִחַם תֶּרֶב,
בַּכָּפָן וְחֹסֶר אָטְמוּ אָזְנַיִם
בָּטֶן כִּי תֶחְסַר תֶּחְשַׁכְנָה עֵינַיִם
מֵחַלְלֵי רָעָב טוֹבִים חַלְלֵי חֶרֶב.״

אלה עשירי עם אשר לא עלימו נגה אור החכמה בשמעם דברי המשורר האלה ילעגו עליו וכהתל באנוש יהתלו בו לאמר: הלא נודע כי כל משורר רעב ללחם (כמשל ההמוני), ומי כמוהו יודיענו על נכון אמונת אומן הרעב, הנודד ללחם איה? — כה יאמרו אנשים אשר לב

אבן בקרבם: אבל איש טהר לב בעל נפש במסתרים תבכה נפשו על חוזק מליצתו זאת היוצאה מקירות לב, ובזכרו כי מני שנות דור ודור החכם נעזב ומבקש לחם, ואין איש יחיש לעזרה לו. כי אנשי דעת אשר דרכי תבל ומשחתה לא נודעו להם, סר צלם–צל הכסף–מעליהם. כי מראש ימות עולם מצל החכמה יברח צל הכסף ולא יעמוד ועד נצח לא ילכו שני אלה צמדים להיות לאחדים גם יחד.

לב שלום היה שמח תמיד למצוא ענין וחפץ לשמח נפש אוהבו ברב או במעט כאשר לאל ידו. בעת נפרד מעלי בשנת ה׳ תקצ״ו, לשוב מקרית וויען אל ביתו ואל עירו האמבורג, נתן לי במתנה תנ״ך מפואר כליל בהדרו להיות לי למזכרת ברית שלום ואמת כל הימים. על הגליון החֲלָק אשר לפני שער הספר כתב לי דלתות אלה, אשר לא יזחו מלוח לבי כל עוד רוחי בי: ״לכבוד ידיד נפשי התורני החכם הכולל המליץ המפואר מוהר״ר מה״ל נ״י, בהפרדו ממני, והתקוה מעטה לראות עוד פניו בתבל הלזו:

זֶה סֵפֶר תַּנְחוּמוֹת אֵל, בּוֹ רַבַּת הָגִיתִי,
בּוֹ רָוְתָה נַפְשִׁי עֲלֵי יָגוֹן מַבְלִיגִיתִי.
בְּעִתּוֹתֵי מְצוּקָה אָמַרְתִּי: זֶה יְנַחֲמֵנִי!
גַּם אַתָּה בְּמַעְיָן זֶה שָׁמְתָּ מַעְיָנֶיךָ
מִמְּקוֹרוֹ שָׁאַבְתָּ לְהַשְׁקוֹת שְׁתִילֵי גַנֶּךָ:
הוּא לְךָ לִתְשׁוּרָה עוֹד זָכוֹר תִּזְכְּרֵנִי!

אלה הם דברי שירו האחרונים אשר עיני ראו לי.
מדי אכתבם על לוח, רוחו על פני יחלוף בשלום ובנעימים, לא תסמר שערת בשרי ממחזה אלהים זה, ולא תבעתני פלצות עת תמונתו לנגד עיני, כי כשמו כן הוא: שלום שמו, ושלום עמו, חסד ואמת ינצרוהו בחיים ובמותו: שלום וחן הוצקו בשפתותיו, ושלום וחסד משך בשבט סופר ברב חמדה כל ימי התהלכו בארצות החיים ינוח בשלום על משכבו. ויהי זכרו ברוך, כאשר יעמדו מפעלותיו בחכמה ודעת עד דור אחרון לתהלה ולכבוד ולתפארת עולם!

תכונת שיריו וזמירותיו בכלל ומשפטם הלא המה: חן ונועם, צחות הלשון והדרת קדש. — לא נטה כמעט מני דרך כתבי קדשנו, רוחם מרחפת על פועל כפיו ומלתם על לשונו. כזאת היתה שומה בפיו ובשפתיו תמיד, כי כל מרחב ושיר אשר לא תואר ולא הדרת ימות קדם לו, לא ירצה להקרא מפעל לשון עבר. ומשפטי על איש מורם מעם (בהקדמתי לספר מגדל עוז) יכון גם על פועל כפי הכהן השוכן עתה בצל שדי. לאמר: "הוא בא עד תכונת מלאכת השיר, מקום כל שכיות חמדתה ועפרות זהבה יזוקו, הוא אמר לבת שירתו רבת החן (גם אם ילדי נכרים הביאו לפניו על כנפי רננים): שירו נא לי משיר ציון! וכרגע התהפכה כחומר חותם, והיה אתננה מאדמת נכר קדש לה'· כי כל עת אשר היתה בת שירתו אצלו שעשועים ומשחקת לפניו, משוט בהררי קדש באה ומהתהלך בם."—
גם מליצתו הפשוטה בעניני חכמה ומדע קלה ונעימה, וכפי

נכבדות הענין המדובר, כן תעוז ותוסיף אומץ, הן בעברית והן באשכנזית.

הוא היה מבין מלבד בלשון עברית ואשכנזית, עוד בלשונות זרות האלה, לשון רומי, צרפת ואנגלי. את שפת אנגלי אהב מאד, גם כתב בה ענינים שונים לא כבירים במליצה צחה ונעימה. — וימת הכהן ביום הראשון בחמשה ועשרים לחדש טבת ה׳ תר״ה לב״ע זקן ושבע ימים ונזר אלהים — כתר כהונה וכתר שם טוב — על ראשו. ויספדו לו הוי אדון והוי הודו! ואני בטרם אכלה לדבר אשים נוכח פניך, קורא אהוב! הטורים אשר כתבתי למזכרת החכם המשורר הגדול מוהר״ר שלום הכהן זכרונו לחיי עולם עלי מצבת קבורתו, ואלה הם:

שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בִּמְרוֹם שָׁמָיִם!
פָּשַׁט בִּגְדֵי אֶבְלוֹ נָשָׂא וַיַּעַל:
אוֹר יָהֵל עַל רֹאשׁוֹ אוֹר שִׁבְעָתַיִם
וּלְשׁוֹנוֹ שָׂם תָּרֹן עִם שַׂרְפֵי מָעַל,

בֵּין כּוֹכָבִים קִנּוֹ, אֵלָיו יָרֹנּוּ:
„קוּם, שָׁלוֹם! הֵיטִיבָה נַגֵּן כָּמוֹנוּ!
פֹּה נִשְׁקָף צֶדֶק, חֶסֶד אֵל עִמָּנוּ.
אָחִינוּ אַתְּ שָׁלוֹם שֵׁב פֹּה אִתָּנוּ!

„נִירָה לָּךְ נִיר עוֹלָם מַטָּעֵי קֶדֶם
מִשִּׁיר צִיּוֹן יָשִׁיר חֹסֶן עַמֶּךָ :
כִּנּוֹר נָעִים תִּמְצָא בַּגַּן מִקֶּדֶם
כִּי עַל עֵץ הַחַיִּים תָּלוּי כִּנּוֹרֶךָ !

לִימִין חוֹזִים תֵּלֵךְ בִּנְתִיב אַל־מָוֶת
וַהֲדוֹם בֶּן יִשַׁי לָךְ כִּסֵּא לָשֶׁבֶת .
תּוֹם דַּרְכֶּךָ וּכְבוֹד אֵל יַאַסְפֶךָ ,
זֹאת נַחֲלַת עַבְדֵי אֵל , זֹאת נַחֲלָתֶךָ !"

הטורים האלה כתבתי להפצרת ידידי המשכיל המוציא לאור החלק האשכנזי מספר בכורי העתים אשר שאל ממני כזאת לכבוד הכהן השוכן בסתר עליון .

מאיר הלוי לעטערים

ב״ה.

בטוב ישרים תעלוץ קריה, ובשמחתם תתערב נפש כל אוהב תושיה, יחדו ירננו ויאמרו: נאוה לאמונים ישע, ולישרי לב שמחה · עלז גם לבי אף רוחי חיתהו ראות גיל וטובה בזרע ברך, בחור חמד, יפה מעללים ומישיר לכת, דרכיו ראיתי ואשרתיו, פעליו והללתיהו, ידידי החתן המשכיל כה׳ שמעון ב״ר גדליה אפפענהיים יצ״ו, אחד משרידי אוהבי לשוננו הקדושה והמסולאה (אשר מעטים הם כעת על פני ארץ), ובהגיע עת דודים, מועד כלולת חפתו, כי זבדו אלהים זבד טוב להפיל בגורלו בתולה מאושרה, נעימת מעשים וטובת שכל, ה״ה מרת יענטכה, בת הנגיד כה׳ גומפל הנאווער יצ״ו, אמרתי כבד אכבדהו נגד כל עמנו, ולזכרון ברית ידידות אעשה לו מטעמים כאשר אהב ממעדני לשון עברית הנחמדה, להוביל שי לו ביום חתנתו ושמחת לבו

אך לא להשמיע שירי עגבים כקול הסירים תחת הסיר, כי אם מוסר ולקח טוב יצלצלו קוי כנורי, על כן אפתח במשל פי, אביעה חידות מני מישרים.

ושבתי וראיתי כי העמל והחריצות מיקר תפארת מעלות אדם המה, כל אוחז בהם יעזוב דרך רשע, לבו ישׂט מכל רע, ויחבק חיק תושיה, בהם יסכן גבר אף יועיל לזולתו, ובדרכיהם אחז מנעוריו גם אוהבי ורעי זה דרך עצלות רחקה מנו, ובפועל כפיו עשה חיל, על כן אענדנו עטרת לראשו, ומשירי אהודנו, כי חן ותרצה משׂכורת עמלו, עשר וכבוד מתת חבלו, ועל ציר זה תסבינה דלתי שירתי.

והנה כל קוראי ספרי מליצת עברית יכירו וידעו יקר ערך גדולת הספר לישרים תהלה, אשר חבר הגאון המופת, המליץ היחיד, כה׳ משה חיים לוצאטי ז״ל בשנת ה׳ תק״ג, על חתונת אחד מאוהביו באמשטרדם. מה אערוך ואדמה וישוה לו? לא קם כמוהו ואין ערוך אליו בכל ספרי מליצה מיום נסתם חזון הנביאים. ומה לי להלל המהולל מאליו? כל עין לו לראות וחיך לטעום יראה יקרא ויתפלא. והמליץ הגדול הזה בעזוז כח דמיונו ברא עולם ציורי, וישׂם בו המדות הטובות והרעות כתבנית בני אדם, זו לעמת זו תלכנה תדברנה אף תעשׂינה, והן בחברתן זו לזו תועילנה או תזיקנה· והקורא בספר זה נחשב כרואה בארובות, וכמציץ מן החרכים וירא ויתבונן במעשׂי בני אדם, מראשית עד אחרית, יביט

וידע כי קץ צדיקים ישע וברכה, אף אם ראשיתם מצער, ואחרית רשעים נדמתה, אף כי ארכו ימי שלותם. ואבן פנה אשר ירה ליסד עליו מבנה שיריו הוא מוסר השכל, לתת להמון עם דעת ולפתאים ערמה, לבלי שפוט למראה עין, לפזר תהלותם באנשי רהב וכזב, אשר בתהפוכותם יגנבו לב אוילים פיהם יהגה צדק ומשפט ובקרבם ארבם, וידעו כל עמי ארץ כי אך לישרים נאוה תהלה, ולתמימי דרך כבוד ותפארת. ועל פי משל ומליצה עשה המחבר את יושר כחתן יכהן פאר, ואת תהלה ככלה תעדה כליה, על כן מישרים אהבו זה את זו ונפשותם קשורה אשה אל אחותה. אולם כמעט הפריד רהב בין אוהבים עצומים, כי בעת גרשו הזדונים את יושר ואמת אביו מן הארץ, בתרמיתו בא רהב והתחפש בבגדי יושר לאמר: אני אני הוא, ולי יאתה תהלה, ויפת לב המון אביה להאמין בו, ויהי אך הגיע המועד לתת את בתו לחיק רהב והנה אותות השמים נראות עצומות ונוראות ביום החפה, ודרשו הזקנים וחקרו היטב, עד כי גלו מרמת רהב וכזביו, ויגרשוהו על פי משפט המלך. ויתנו ליושר את תהלה אשר יאתה לו.

ואחר רואי כי לא נמצא הספר לישרים תהלה ביד כל אחד, ורבים מסיפורי שירי (אשר הם כחלק שני ממנו) הוסדו לעומת המעשה הנזכר בספר הזה, לכן אציג פה פתשגן המשל ככתבו וכל׳ המחבר בהקדמתו לספרו:

"לאמת יולד בן ויאמר להמון, אם יש את נפשך תהי נא

תהלה בתך יעודה לבני לאשה . וישמע המון לאמת ויכרתו ברית שניהם . בעת ההיא ילדה תאוה שפחת אמת גם היא בן . ותהי היא ובנה אתו בבית . ויבא נבא המבוכה ויבזו העיר ואת הילדים לקחו וינהגו וילכו וירא אמת כי נשבה בנו ויעל למשפט השערה ויכתוב בספר ויחתום לפני משפט כדברים האלה : בני ועבדי שדדו השודדים ועתה למען לא יתחלף בני בעבדי בהאריך הימים הנני מפרש סימניו , ויפרש אותם לפני משפט . וימת אמת ויעברו הימים ובן התאוה לוקח ביתה דמיון ויגדלהו ויקרא את שמו רהב . ויאמר תרמית לרהב אלכה נא ואגידה אל המון לאמר : הנה בן אמת עומד בבית דמיון , הלא כי נפתה הוא ונתן לך תהלה יעודת אדוניך לאשה . וילך תרמית ויאמר להמון יתבשר נא אדוני אשר נמצא בן אמת , הנה הוא עומד בבית דמיון , וילך המון ויקח את רהב מבית דמיון ויאמר לו הנה לך תהלה בתי אשר דברתי אל אמת אביך לתתה לך לאשה , קחנה ותהי לך לאשה . בימים ההם ויושר בן אמת יוצא ובא בתוך העם ולא יכירוהו . ויהי הנער הולך וגדל וטוב , ותראהו תהלה ותאהבהו בלבה , אך דבר המון היה חזק על בתו לתתה אל רהב כאשר דבר . וימלאו הימים ויאמר רהב להמון הבה את אשתי כי מלאו ימי . ויקם המון ויאסוף את כל אנשי העיר ויעש משתה ויהי הם אוכלים ושותים והנה רעש גדול ורוח גדולה וחזק ויגע בארבע פנות הבית והקירות נטו לנפול , והעמודים חשבו להשבר ויתן עמוד התוך . ויראו האנשים וייראו מאד ויבהלו איש אל רעהו , ויקם אחד מן הזקנים ויאמר שמעוני אחי ! חרדת אלהים עלינו , ועתה כי זוכר אני אשר קצף ה' על העיר הזאת ויבא עליה את הגוי המר והנמהר חיל המבוכה וישללוה , ולאמת אחינו היה בן ובן אמתו בביתו ויגדלו הנערים ויתערבו , ויכתוב אמת את סימני בנו לפני משפט אדוננו להיות לו לעד עד עולם , עתה נדרשה נא ונבקש בספר זכרונות משפט , אולי אין רהב בן אמת ולא לו תנתן תהלה , כי לבן אמת תהיה .

ויבקשו את הדבר ויחקרו היטב ולא נמצאו ברהב הסימנים השמה , וידעו כי לא בן אמת הוא וישלחוהו . וישמע שכל ריע יושר ויבא וישתחו ארצה לפניהם ויאמר ברוך ה' אלהי אמת , הנני אבוא ואגיד בן אמת לפניהם את יושר ויביאהו ויעמידהו לפני משפט , וימצאו בו את סימני אביו ויכירוהו , ויאמר משפט להמון זה בן אמת אשר יעדת לו בתך , אליו תתנה , ויקח יושר את תהלה , ורוחה היתה וישמחו כל העם מאד ויברכו את ה'.

ואלה שמות המדברים :

משל , תהלה בת המון , המון אבי תהלה , יושר בן אמת חתן תהלה , רהב בן תאוה נחשב לבן אמת בטעות , תרמית ריע רהב , שכל ריע יושר , סבלות שפחת המון , סבלנות מינקת יושר , מחקר מתבודד , עבד , קרואים , זקן , סופר , משפט מלך , משוררים .

זה פרי מוסר יניב פי חכם ומשורר גדול, ואלה לקחי תבונות כפיו . ופניתי אני את לבי לראות בתהלוכות תבל וארחותיה , נשקפתי באהל ישרים פנימה, והבטתי צר מעון , ובין קירותיו מחסור עוני ומרודים . צדיק באמונתו יחיה, ישרו ובטחונו יקימנו, ומבלי לו דאגותיו ישברו גרם, וכח עורקיו ירפה. ובבית רהב הון ועשר רב, שלחנו מלא דשן ורוה נחת, עטיניו מלאו חלב ומוח עצמותיו ישוקה. ומה יתרון ליושר כי יתן לו המון תהלה ושבח, יפאר בשערים מעשיו, ותקפוץ ידו מהחזיק ידי מך, ומלאמץ דלי כח? מה בצע באמרי רוח? ודבר שפתים אך למחסור. וגם רעה חולי ראיתי, כי פרי עמל יאכל רהב. נשען על

זרועי תרמית ריעו בוז יבוז כל יגיעה וכל מלאכה, על מטתו ישתרע בהשקט ומנוחה, בקר וערב ירנן, ימיו יחלופו בשחוק ותענוג, רק בנשך ותרבית ירבה הונו, מעבודת חרוצים יעשר, והוא עליהם יגאה, ישפול לראותם בבוז וקלון, ויהיו בעיניו כחגבים, ואך הוא לבדו אדם לו. ודברתי אני אל לבי, גם זה הבל, שלות רשעים אך רגע, לא יחרך רמיה צידו, בא יומו ויאבדו כל ימי הצלחתו, ושארית צדיק ברכה, וטוב ינחיל לבני בנים, הן לא יקומו רשעים במשפט, כי המשפט חק נתן ולא יעבור, והוא בעריצים יתקלס, וזדים משחק לו. הלא הוא המחציב רהב ומכרית שקר, במחוקק במשענותיו ישיב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם, עד יקיא רשע את בלעו, ונפש עמל עמלה לו.

על כל אלה הטפתי מלתי, והלכתי אף אני בעקבות הגאון לוצאטי (בדמות מערכות שיריו, ולא בתוקף ועוז נעימת לשונו ועומק מחשבותיו, כי קטונתי ממנו מאד קטונתי!) והצעתי דברי במשל ומליצה, להחיות רוח החכמה והסכלות, הרשע והצדק, הזדון והמשפט, לתתם הלוך ודבר איש אל רעהו, ולפעול אלה מול אלה, כי זה הדרך ישכון אור, צח ונעים להשמיע מוסר ולמד דעת, ולהשריש בתלמי לב שומע אהבת הטוב והתושיה, ומאוס בזדון ועול. ובחרתי רוב גופי המדברים מספר לישרים תהלה, ועוד הוספתי עליהם מדברים חדשים, כפי הנאות לסיפור המעשה אשר המצאתי, ולתכלית המחשבה אשר הגיתי בו.

ואלה שמות המדברים .

משפט , מלך .

יושר , בן אמת .

תהלה , בת המון , אשת יושר .

תרצה , בתם .

רהב ,

הבל , בנו .

שכל , ריע יושר .

תרמית , ריע רהב .

עמל , ממשפחת יושר , אוהב את תרצה .

סבלנות אשה זקנה בבית יושר .

דבה , שפחת רהב .

מחקר , מתבודד .

שופטים , שוטרים , עדים .

ואני למבקרי ספרים אשים דברתי, ולמשופטי אתחנן, אל תתנו עיניכם בתפארת עדי מלים, תנו עיניכם במהלך הרעיון וההגיון. כי לא כדרכי רוב משוררים חדשים דרכי, המה יבחרו בשירים מלים זרים וקשים, המצלצלים לאזן כצלצלי תרועה, וילקטום מכל פנות תנ״ך גם אהבו להפך סדר המשך האמרים מטבע הלשון, וכל זה למען לא ירוץ הקורא בם. לא כן עמדי, כי מאז תפסתי קסת סופר אהבתי לבחור לשון המקרא צח וקל, וברותי מלים ברורי הבנה, גם לא החסרתי מלות החבור והקשור ליתר באור ההמשך, הגם כי ימעטו קצת יפוי מאמרי השיר, כי בחרתי בנקיון ונכון הלשון על פי משפטה מכל עדי וקשוט. לזאת חליתי פני ידיד נפשי ולבי, החכם הרבני השלם מהו׳ בנימין המכונה וואלף היידענהיים שי׳ (אשר כל רז לא נעלם לו בשפה הקדושה הזאת ובדקדוקיה) לפקוח עינו על השירים האלה לנקותם מכל טעות הנופלת בהם הן ע״י שגיאתי והן ע״י הדפוס ויעש כרצוני. והנני אתן להחכם הזה אלף תודות לעין כל, ושפתי ישבחונהו נגד כל קוראי ספרי, כי לו יאתה כבוד ותפארת, ועליו נאמר: נפש ברכה תדשן ומרוה גם הוא יורא.

פ״פ דמיין יום ב׳ ג׳ טבת ה׳ תקע״ג.

שלום הכהן.

חלק ראשון

מחזה א.

עמל

(משליך זרע על תלמי שדה וילך הלוך ונגן)

הֵא לְךָ זֶרַע, בְּחֵיקֵךְ אֶרֶץ תִּצְפְּנִיהוּ
מִמְּגָדֵךְ מִשַּׁדֵךְ רַוֵּה תְּרַוִּיהוּ
לַפְּרוֹת בָּר לַכְּבִיר אֹכֶל הֵא לָךְ זָרַע!
מִמְּעַיִךְ תֵּצֵא מִחְיַת הַבָּיִת
מִגָּדִישׁ עַד קָמָה עַד כֶּרֶם זָיִת
אֲדָמָה, אֵם כָּל חָי! הֵא זֶרַע, הֵא זָרַע!

(הלוך ילך וזורע, ואחר ישב להרגיע על הארץ)

תַּם הַמְּלָאכָה עֵת צָהֳרַיִם הִגִּיעַ

עַל קָדְקֳדִי תִּזְרַח אַף תַּךְ הַשָּׁמֶשׁ
עַתָּה בִּנְאוֹת דֶּשֶׁא אֶרְבַּץ אָנוּחַ
תִּנְעַם מְנוּחָה וּמְתוּקָה שְׁנָה לְנֶפֶשׁ
הֶעָמֵלָה, וּלְחֵךְ עוֹבֵד יִטְעַם אֹכֶל. —
עָיֵף אָנֹכִי, — הָהּ! לְמִי עָמֵל אָנִי?
פִּרְיִי מִי יֹאכַל יָחוּשׁ חוּץ מִרְהַב?
מִזֵּעַת אַפִּי יַרְבֶּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ.
הֵן רַהַב וְתַרְמִית קָשְׁרוּ עָלַי קֶשֶׁר
לָמוּץ חֶלְבִּי וְשִׁקּוּי עַצְמוֹתַי, יַחַד
נוֹסְדוּ עָלַי שְׁנֵיהֶם בְּמַרְבִּית לְבַלְּעֵנִי
זֶה יוֹעֵץ רָע, וְזֶה כְּנוֹשֶׁה בָּא לָקַחַת
פְּרִי עֲמָלִי, עוֹדֶנּוּ בְּכַפִּי יְבַלְּעוּהוּ,
אֶקְצוֹר וְהֵם יֶאֱסָפוּ אִיגַע וְיִשְׂבָּעוּ.
רַהַב בִּגְאוֹנוֹ יִלְבַּשׁ בִּגְדֵי חֹפֶשׁ
בְּמֶרְכָּבָה יִתְהַלֵּךְ, בְּתַעֲנוּגֵי מֶלֶךְ
יְדַשֵּׁן בְּשָׂרוֹ, בְּסֵפֶל אַדִּירִים יַיִן
יִשְׁתֶּה, וְחֵיל מְשָׁרְתִים וַחֲנֵפִים יְסוֹבְבוּהוּ.
וַאֲנִי עָנִי פַּת חֲרֵבָה לַחְמִי, מַיִם

אֶשְׁתֶּה גַם מוֹעֵד וָחַג בִּכְלִי חָרֶס ,
וְשַׂק עָלַי עוֹרִי שֶׁשְּׁזָפַתּוּ הַשָּׁמֶשׁ ,
כָּל הַיּוֹם יָגֵעַ וְאֵין כְּסוּת בָּעֶרֶב .
אַךְ צַדִּיק אֱלֹהִים בִּדְרָכָיו אֵין עָוֶל
תָּמִים פָּעֳלוֹ עַל כֵּן לֹא אָמְרָה פִּיהוּ
לֹא אֶתְחַר בַּמְּרֵעִים וּבְפוֹעֲלֵי אָוֶן
לֹא אֲקַנֵּא , עַל בָּשְׁתָּם יַגְדִּילוּ עָקֵב ,
אַחֲרִיתָם נִדְמָה אַף אִם עַד שָׁמַיִם
יַעֲלֶה שִׂיאָם . וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵכָה
אֶשְׂמַח בְּנִקְיוֹן כַּפַּי , וּבִמְעַט אֹכֶל
אַרְצֶה אֲשֶׁר הִשְׁאִיר לִי חֲמַס יָדֵימוֹ .
גַּם לְלִבִּי נָתַן חֶדְוָה , וּמַרְגּוֹעַ
קָנְתָה נַפְשִׁי תָמִיד יוֹתֵר מֵהֵמָּה .
אָגִיל לַחֲזוֹת בְּנֹעַם זֹהַר רָקִיעַ
וְכוֹכָבִים בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב בּוֹ יָאִירוּ
תֵּבֵל וּמְלוֹאָהּ סָבִיב לִי יִשְׂחָקוּ
כֻּלָּהּ יָפָה אַף נָעִים חֶמְדַּת עָיִן
נָאוָה כְּתִרְצָה . — הוֹי תִּרְצָה אַתְּ תִּפְאֶרֶת

חֶלְדִּי, חַיַּיִךְ חַיַּי, מַה נָּעֲמָה
מַה מָּתְקָה הַתִּקְוָה הֱיוֹתֵךְ לִי לְחֶבֶל.
אַךְ יָמַי יָזְעֲכוּ יִתְקַדְּרוּ חשֶׁךְ
בִּלְעָדַיִךְ תִּרְצָה. (ידום וישן)

מחזה ב

הבל (אחרי כן) רהב ותרמית

(שלשתם רוכבים על סוסים)

הבל. (שומע אמרי עמל האחרונים)

הוֹי! מַה שָּׁמַעְתִּי?
שֵׁם עֲדִינָה זוֹ עַל שִׂפְתֵי שָׁפָל! נֶזֶם
זָהָב בְּאַף חֲזִיר כֵּן בְּפִי נִבְזֶה תִּפְאֶרֶת
כָּל עֲלָמוֹת. תִּרְצָה! בְּבַדְכֹד שִׁמְשׁוֹתַיִךְ
גַּם בִּלְבַב נִקְלֶה זֶה לַהֶבֶת שַׁלְהֶבֶת?
אֶשְׂחַק לְשִׁפְלֵי עָם אִם כְּנְגִידֵי אֶרֶץ
יִתְאַוּוּ תַּאֲוָה. אַךְ לִי לְנַחֲלָה שֻׁפְרָה

אֲהוּבָה זֹאת אַךְ מְנַת חֶלְקִי הָיוּ תְהִי •
אָבִי פִּנְּקַנִי מִנֹּעַר וְאִרֲשֶׁת
שְׂפָתַי לֹא מָנַע , עוֹד כֹּל יִמְנַע סֶלָה •
נִכְבָּד אֲנִי בְּבֵיתוֹ , אֶשְׂתָּרֵר כַּמֶּלֶךְ ,
אֶשְׁאַל וְיִתֵּן , אֶתְאַוֶּה וְאֵין מוֹנֵעַ •
חָפְשִׁי אָנֹכִי כָּל הַיּוֹם , בְּבֵית סֵפֶר
לֹא כְלָאֻנִי , לִלְמוֹד דְּבָרִים אֵין חֵפֶץ
(חָכְמָה וָדַעַת אֱוִילִים יִקְרָאוּמוֹ)
עִדְּנִי בַּעֲדִי זָהָב וַחֲלִי כֶתֶם ,
כָּמוֹנִי כָּמוֹהוּ לִי סוּס וָרֶכֶב •
עַתָּה חוֹלֵה אַהֲבָה אָנִי , בְּבַת יֹשֶׁר
חָשְׁקָה נַפְשִׁי , כָּל מַעְיָנַי בָּהּ שַׂמְתִּי ,
עַד לִי תִהְיֶה לֹא אֶשְׁקוֹט לֹא אָנוּחַ •

(רהב ותרמית יקרבו)

רהב (אל הבל)

עָבַרְתָּ אוֹתָנוּ , בְּנִי מַחְמַד נֶפֶשׁ !
בְּחִיר פָּרָשִׁים אַתָּה מַה מְאֹד שָׂמַחְתִּי !
(יביט אל מקום אשר עמל שוכב שמה)

רְאֵה זֶה עָמֵל יִשְׁכַּב עַל עָפָר בְּנַחַת,
כְּעַל מִטַּת שֵׁן וְזָהָב עַל רִצְפַּת בַּהַט.

תרמית.

הַנַּח לוֹ, יִישַׁן לְמַעַן יַחֲלִיף כֹּחַ
גַּבֵּר חַיָּלִים לְמַלְאוֹת אֲסָמֶיךָ שֹׂבַע.

רהב.

לְאַט נָא, תַּרְמִית, חֲדַל מַהֲרִים קוֹלֵךְ
פֶּן יֹאמַר בָּזוּי הַזֶּה אֲנִי הֶעֱשַׁרְתִּי
אֶת רַהַב.

תרמית.

הֲלֹא יִצְדַּק בִּדְבָרוֹ. הֵן אֶפֶס
מְעַט לְפָנָיו הָיָה לְךָ וְלָרוֹב פָּרַצְתָּ.
זְכָר נָא יוֹם גֹּרַשׁ גֹּרַשְׁתָּ מֵאֶרֶץ
מִשְׁפָּט עֵת אֶת טַעַמְךָ שִׁנִּיתָ
לֵאמֹר: בֶּן אֲמַת אֲנִי, כִּי חָפֵץ לִבְּךָ
בִּתְהִלָּה בַּת הָמוֹן אוֹתָהּ לָקַחַת
לְאִשָּׁה וְעַל מִצְחֶךָ נִכַּר הַשֶּׁקֶר.

אָז רָפְתָה יָדֶךָ, דַּךְ וְנִכְלָם שׁוֹטַטְתָּ
בָּאָרֶץ, וְהִנֵּה מִשַּׁשְׁתָּ כֵּלֶיךָ
וְלֹא מָצָאתָ כִּי אִם אַךְ מְעַט בַּכָּסֶף.
הַשֵּׁה הִשִּׁית בֶּעָמֵל— כֵּן יָעַצְתִּי —
לְהָשִׁיב לְךָ מִקְּצִיר הַשָּׁנָה כִּפְלַיִם
כְּמַשָּׁאֲךָ. שִׁדָּפוֹן הָיָה בָאָרֶץ
וַתֵּרֶא כִּי אֵין יַד עָמֵל מַשֶּׂגֶת
דֵּי הָשֵׁב נִשְׁיְךָ מִתְּבוּאַת שָׂדֵהוּ,
וְהוֹכַחְתּוֹ בְּשֵׁבֶט פִּיךָ יִסַּרְתָּהוּ
בְּשׁוֹט מִשְׁפָּט, עַד מִנַּחֲלָתוֹ הַחֵצִי
לָקַחְתָּ בְּעֵרָבוֹן. וְזֶרַע אַיִן
לְעָמֵל אֶת שְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לִזְרוֹעַ,
וְעָמְדָה לְךָ עָרְמָתִי, קָנִיתָ זֶרַע
לְהַלְוֹתוֹ כְּפַעַם בְּפַעַם בְּנֶשֶׁךְ
עַד בְּכָל אֲחֻזּוֹתָיו הֶעֱבַט הֶעֱבַטְתָּהוּ.
מִיּוֹם הַהוּא עָמֵל נִמְכַּר לְךָ לְעֶבֶד
עוֹלָם, יַעֲבוֹד אַדְמָתוֹ וּבְלִי כֶסֶף
תֹּאכַל כֹּחָהּ, יַד חָרוּץ תַּעֲשִׁירֶךָ,

וְאוֹתוֹ הִצַּגְתָּ כְּיוֹם לֵדָה בְּחֹסֶר
וּבְעֵירוֹם. עַתָּה לֹא עָצֵם יָדֶיךָ
אַךְ עָמֵל וַעֲצָתִי עָשׂוּ לְךָ חָיִל
זֶה, לוּלֵא שְׁנֵינוּ בְּאֵין תִּקְוָה דַּלּוֹת.

רהב.

כַּחֵשׁ לֹא אוּכַל כִּי כַבִּיר פָּעַלְתָּ
לִי לְהוֹעִיל מֵאָז כָּרַתְנוּ בְּרִית יָחַד,
אִם אָמַרְתִּי אוֹדֶךָ הֲלֹא תִלְאֶינָה
שְׂפָתוֹתַי. אַךְ כַּאֲשֶׁר נַפְשְׁךָ יָקֶרֶת
בְּעֵינַי כֵּן שָׂנֵא אָנֹכִי אֶת נֶפֶשׁ
עָמֵל, וּבְכָל הַטּוֹבָה לִי תַגִּיעַ
מֵעֲבוֹדָתוֹ גָּעוֹל אֶגְעָלוֹ נֶצַח.

תרמית.

הִשָּׁמֶר לְךָ רַהַב מִתֵּת בּוֹ דֹּפִי
פֶּן יְחַסֶּדְךָ גַּם הוּא וְיַגִּישְׁךָ לְשַׁעַר
מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ וּתְהִי כִּמְתַעְתֵּעַ.

רהב.

תַּרְמִית אָחִי, יָדַךְ כִּי תְסָעֲדֵנִי

מָה אִירָא? מִפָּנֶיךָ יִבְרַח צֶדֶק,
לְעַוֵּת אָדָם בְּרִיבוֹ מֵאֵין כָּמוֹךָ
סַלֵּף כָּל מִשְׁפָּט אַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ.

תרמית.

אַל נָא תַרְבֶּה תִבְטַח בִּי. הִנֵּה שֶׂכֶל
אִישׁ רִיבִי אוֹהֵב לְמִשְׁפַּחַת יֹשֶׁר
וְכַאֲשֶׁר יָרִים יָדוֹ נַחְנוּ אָבָדְנוּ.

רהב.

חֲדַל לְךָ מֵהִתְנַבֵּא חֶזְיוֹנוֹת שָׁקֶר,
הַדְּאָגָה בְּלֵב זָקֵן וּכְסִיל יָנוּחַ

(מביט בהבל וירא פניו זועפים)

מָה עָשִׂיתָ תַּרְמִית זֵד וּבְלִיַּעַל!
בְּלֵב בְּנִי הֶעָנוֹג הֵבֵאתָ מֹרֶךְ,
פָּנָיו רָאָה כִּי זוֹעֲפִים, מִצְחוֹ קָמָטָה.—
(אל הבל) אַל נָא הֶבֶל חֶדְוַת נַפְשִׁי, אַל תֵּפֶן
אֶל תַּהְפּוּכַת נָבָל הַזֶּה, אַל תָּשֶׁת
לִבְּךָ לִכְזָבָיו, אַךְ מְצַחֵק הוּא לָנוּ.

הבל ·

לֹא כֵן אֶל שִׂיחֲכֶם לֹא הִטֵּיתִי אֹזֶן,
מַה דִּבֵּר אִישׁ לְרֵעֵהוּ לֹא שָׁמָעְתִּי ·
אַךְ רוּחִי חָֽבְלָה, סָר וְזָעֵף אָנִי,
לֹא דִבְרֵי תַרְמִית כִּי רוּחַ אַחֶרֶת
בִּעֲתַתְנִי וּפָג לִבִּי, אָבִי רַהַב!

(יפול על צוארי אביו)

רהב ·

מַה לְּךָ בְּנִי בְנִי הֶבֶל? אָנָּא הַגִּידָה
מַה לָּךְ? וּבְכָל כֹּחִי אֱהִי בְּעֶזְרָתֶךָ ·

הבל (נאנח)

אֲהָהּ אָבִי! חוֹלֶה אָנִי ·

רהב (בבהלה)

מַהֵר חוּשָׁה
תַּרְמִית אָחִי, מַהֵר שַׁנֵּם מָתְנֶיךָ
קַח כָּל צֳרִי גִלְעָד, בְּחִיר רוֹפְאֵי הַמֶּלֶךְ
הַגִּישׁ, פַּזֵּר כָּל הוֹן, לִמְאוּם הַכֶּסֶף
יֵחָשֶׁב לִי, בַּל אֶרְאֶה בְּמוֹת הַיָּלֶד ·

תרמית.

שָׁוְא לְךָ אִישׁ נִבְהָל! שָׁוְא לְךָ כָּל הָרַעַשׁ
הַזֶּה. הֵרָגַע! אֱזֹר כַּגֶּבֶר חָיִל,
בִּנְךָ לֹא יָמוּת, אֶת חָלְיוֹ יָדַעְתִּי.

רהב.

נִחַמְתַּנִי רֵעַ נֶאֱמָן! הַגִּידָה
לִי מַה מַּכְאוֹבוֹ לְמַעַן אָחִישׁ עֵזֶר.

תרמית.

אַךְ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ קַח. תֵּן תּוֹדָה, הֶבֶל!
חוֹלֵה אַהֲבָה אַתָּה, עֲנֵה נָא לִי הֲשֶׁקֶר
בְּפִי אִם לֹא.

הבל.

תַּרְמִית, לוּ כַּאֲשֶׁר יָדַעְתָּ
אֶת מַכְאוֹבִי תֵּדַע גַּם הַתַּחְבֹּשֶׁת.

רהב.

לַחֲבוֹשׁ אֵדַע אָנִי · בַּת מִי חָשַׁקְתָּ?
אֵיפוֹא מִי הָעַלְמָה בְּנְךָ מָצָאָה?

הַגֵּד וְעַד חֲצִי עָשְׁרִי יִנָּתֶן מַהֵר
וּמַתָּן וּמִגְדָּנוֹת כְּיַד הַמֶּלֶךְ׃

הבל.

אָבִי! בְּתִרְצָה בַּת יֹשֶׁר שַׂמְתִּי עַיִן,
אֵלֶיהָ תְשׁוּקָתִי, בְּכָל לֵב אֲהַבְתִּיהָ.

רהב (נסוג אחור ועומד מרעיד)

הוֹי בְּנִי, אַתָּה הָיִיתָ בְּעוֹכְרָי. הֶבֶל
כַּר לְבָבִי! הֲבָנוֹת אֵין לְאוֹהֲבֵי אָבִיךָ,
אִם אִשָּׁה עֲצוּרָה לְךָ בִּנְגִידֵי אָרֶץ,
וְלָמָּה תִתְחַתֵּן בְּמִשְׁפַּחַת בֵּית יֹשֶׁר
אוֹיְבִים מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם לְנַפְשׁוֹת בֵּיתֵנוּ?

הבל.

אַךְ אוֹתָהּ קַח לִי לְאִשָּׁה, וְאִם אַיִן
מֵת אָנִי.

רהב.

הֲטֶרֶם תֵּדַע כִּי קְשֵׁי עֹרֶף
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה, וְאִם מָאֵן יְמָאֲנוּ

הִתְחַתֵּן בִּי חֶרְפָּתִי אָן אוֹלִיכָה ?

הבל.

הֲלֹא תַּרְמִית יְדִידְךָ נֶאֱמָן בְּכָל בֵּיתֶךָ
אִישׁ תַּחְבּוּלוֹת הוּא, פִּיו לְפַתּוֹת יוֹדֵעַ
שָׁלְחֵהוּ לְדַבֵּר עַל לֵב כָּל בֵּית יֶשֶׁר.

תרמית (בינו לבין עצמו)

יֵשׁ מָקוֹם לִמְצוֹא שָׂכָר גַּם הַפָּעַם.

רהב.

תַּרְמִית שִׁבְתִּי וְקוּמִי אַתָּה יָדַעְתָּ
גַּם הֲלוֹם עַל חָכְמָתְךָ בָּטַח לִבֵּנוּ
עֲשֵׂה כִתְבוּנָתְךָ, בַּקֵּשׁ מְחִיר וְאֶתֵּנָה

תרמית (בינו לבין עצמו)

כִּי תָבוֹא עַל שְׂכָרִי אֹמַר הִנֵּנִי.

רהב.

מַה לְּךָ תַּרְמִית, לָמָּה תִּצְחַק בְּקִרְבֶּךָ?

תרמית.

לֹא צָחַקְתִּי, אַךְ יְעָרִים לִבִּי דַעַת

מַה לַּעֲשׂוֹת לְהָסִיר מַשְׂטֵמָה מִנֶּפֶשׁ
כָּל בֵּית יֹשֶׁר לִקְשׁוֹר עִמָּכֶם קֶשֶׁר.

הבל (מחבק את תרמית)

מַשְׂכִּיל! מִי כָמוֹךָ יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר?

תרמית.

עַתָּה לֵךְ לְדַרְכְּךָ הֶבֶל, הַנִּיחֵנִי
עִם אָבִיךָ וַנַּחְנוּ נַמְתִּיק סוֹד יָחַד.

(הבל רוכב לדרכו)

מחזה ג.

הקודמים (בלי הבל)

רהב.

מַר לִי מְאֹד, הִתְפַּלַּלְתִּי אֶל הַנַּעַר
הַזֶּה, עַתָּה לְבָשְׁתִּי וּלְמֹרַת רוּחַ
יַדֵּיתַנִי לְבַקֵּשׁ מִן אוֹיְבַי חֶסֶד.

תרמית.

אַל תֵּעָצֵב אָחִי, אַל תִּרְגַּז לַשָּׁקֶר. דַּע אַךְ לַחֶסֶד בֵּית יֹשֶׁר יַחֲשׁוֹבוּ לָבוֹא בִּבְרִיתֶךָ.

רהב.

בָּאֵר דְּבָרֶיךָ

כִּי לֹא הֲבִינוֹתִים.

תרמית.

עֲנִיִּים מְרוּדִים הֵמָּה דַּלָּה גַּם נָעָה מִשְׁפַּחַת בֵּית יֹשֶׁר רוֹאָם בַּחוּץ לֹא יֵדַע כִּי אֵין לֶחֶם בְּבֵיתָם, עַל כֵּן מִלִּבָּם לִקְרָאתֶךָ יִשְׂמְחוּ, כִּי תָבוֹא עִמָּם בִּבְרִית יַחַד.

רהב.

אַךְ הָתֵל תְּהַתֵּל בִּי תַּרְמִית, מִי פֶתִי יַאֲמִין לִשְׁמוּעָה זֹאת, הֲלֹא אֵשֶׁת יֹשֶׁר הִיא בַּת הָמוֹן, וְלוֹ אוֹצָרוֹת רָב אֵין חֵקֶר.

תרמית.

אָמְנָם כֵּן הוּא׳ הִנֵּה זֶה דַרְכּוֹ כֶּסֶל לְהָמוֹן, רָאָה יָשָׁר וִיהַלְלוּ בְּשַׁעַר, אֶת תְּהִלָּה בִתּוֹ מְהֵר תֵּת לְאֵשֶׁת חֵיקוֹ, אַךְ רֵיקָם מִבְּלִי הוֹן וָעֹשֶׁר שִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ, בָּנָיו עֲזוּבִים הֵמָּה, יִרְעֲבוּ וְלֹא יֵדַע, דַּלּוּ וְלֹא יַשְׁגִּיחַ.

רהב.

אִם כִּדְבָרֶיךָ, אַךְ חֶרְפָּה וּבשֶׁת יְהִי לִי הִתְחַתֵּן בַּמְּרוּדִים הָאֵלֶּה

תרמית.

לֹא כֵן אָחִי, שְׁמַע וַאֲלַמֶּדְךָ דָּעַת. אַף אִם שְׂנוּאָה בְעֵינֶיךָ נֶפֶשׁ יָשָׁר כְּאוֹהֵב לוֹ הִתְרָאֶה, וְעַל פָּנֶיךָ מַסְוֵהוּ תָמִיד תְּהִי, לוּלֵא מַרְאֵהוּ מִפָּנֶיךָ כָּל בְּנֵי תֵבֵל נוֹס יָנוּסוּ חָכְמָתִי תִּתְבַּלָּע וְכוֹרֵת בְּרִית אָיִן. לְשׁוֹן חֲלָקוֹת וְלֵב אוֹרֵב חֹק מִרְמָה סֶלָה

זֹאת בָּחַנְתִּי וְאֵדַע אַף לְךָ אוֹדִיַע .

רהב .

אַךְ מִתְעֵב אֲנִי קִרְבַת עָנִי וְגוֹעַ
לָכֵן הִתְעָרֵב בּוֹ נַפְשִׁי מֵאֲנָה

תרמית .

אַהֲבַת הֶבֶל לְתִרְצָה עַזָּה כַּמָּוֶת
אַכְזָר ! הֲתִבְחַר מוֹת יְחִידְךָ אֲשֶׁר אָהָבְתָּ ?

רהב (בבהלה גדולה)

הַמָּוְתָה לִבְנִי אֵיךְ אוּכַל וְרָאִיתִי !
הָהּ ! תַּרְמִית רֵעַ נֶאֱמָן ! כְּעָב עוֹפָה,
רוּץ לְבֵית יֹשֶׁר אַל תִּתְמַהְמַהּ כְּרֶגַע
כָּל טוּבִי קַח בְּיָדְךָ, הַרְבֵּה מְאֹד מַהֵר ,
דַּבֵּר עַל לֵב הָעַלְמָה גַּם לְאָבִיהָ
הַכְבֵּר מַתָּנוֹת, מַהֵר וּקְשָׁר קֶשֶׁר .

(שניהם הולכים)

מחזה ד׳.

(בית ישר)

ישר. תהלה.

תהלה.

חָלַף הַיּוֹם יִנָּטוּ צִלְלֵי עֶרֶב
יוֹם הוֹלֵךְ יוֹם בָּא וְנַחְנוּ לֹא נוֹשָׁעְנוּ.
גַּם תַּנִּין חָלְצָה שַׁד, עַל אֶפְרוֹחֶיהָ
תְּרַחֵם יַעֲנָה, וְאָבִי הִשְׁלִיכַנִי כְּנֵצֶר
נִתְעָב, כְּעַרְעָר בָּעֲרָבָה עֲזָבָנִי.
הוּא בְּעָשְׁרוֹ יִגְאֶה, יִצְבּוֹר כֶּעָפָר כֶּסֶף.
וַאֲנַחְנוּ דַּלּוּנוּ, שׁוֹאֲלִים לָלֶחֶם
וְאַיִן, כָּל הַיּוֹם אַךְ כְּלוּאִים בַּבָּיִת
כָּל עֲמָלֵינוּ לְפִינוּ, רֹגֶז וְאֵין נַחַת.
אֶזְכּוֹר יוֹם כְּלוּלָתֵנוּ, מִשְׁתֵּה מֶלֶךְ
עָשָׂה אָבִינוּ, הִטִּיף כְּמַיִם יַיִן
בִּכְלִי יָקָר לָרוֹב, עָלָה עַד שָׁמַיִם
רִנָּתוֹ אַף רִנַּת כָּל קְרוּאִים יָחַד.

כָּל שׁוֹמְעָיו הִגִּידוּ: מִי יִתֵּן וְתֶחֱזֶה
עֵינֵינוּ בְּזַרְעֵנוּ זֶבֶד מַצְלִיחַ
כָּזֶה. אֲהָהּ! אַךְ לְמַעַן הַרְאוֹת תִּפְאֶרֶת
כְּבוֹד עָשְׁרוֹ, וּלְמַעַן הַכְעֵס לֵב־רַהַב
אֲשֶׁר רִמָּהוּ עָשָׂה אָבִינוּ רַעַשׁ
הַנּוֹרָא הַזֶּה, אַךְ לְמַרְאֵה עֵינַיִם
אוֹתָנוּ אָהֵב. אֵיךְ יֹאמַר מְנַפֵּשׂ
אַהֲבָתִיכֶם, הֲלֹא זְנָחָנוּ, עוֹצֵם עַיִן
מֵהַבִּיט בְּצָר, לֹא יִרְאֶה מְצוּקָתֵנוּ.

יֹשֶׁר.

הַס, תְּהִלָּה חֶמְדָּתִי! דַּלְתֵי שְׂפָתַיִךְ
מֵחֵטְא נְצֹרִי׳ אֵל אֱלוֹהַּ אֲבִי כָּל חָלֶד
נַשְׁלִיךְ יְהָבֵנוּ, אֲשֶׁר יִסְּרָנוּ בְּשֵׁבֶט
תּוֹכַחְתּוֹ לְהֵיטִיב לָנוּ בְּאַחֲרִיתֵנוּ.
אִם נָגְעוּ יְמֵי עֲלוּמֵינוּ הֲלֹא נִשְׁאֶרֶת
לָנוּ תִּקְוָה רְאוֹת בְּטוֹבָה בִּימֵי כָלַח.
נִזְכְּרָה נָּא וּתְהִי זֹאת תַּנְחוּמָתֵנוּ
כִּי בַר מֵעָוֶל כַּפֵּינוּ, מִפֶּשַׁע

חַף נַפְשֵׁנוּ , אַךְ בְּכִשְׁרוֹן נֹאכַל לֶחֶם ,
אֵין מִי יִזְעַק חָמָס , אֵין קוֹרֵא שֶׁבֶר
וָשׁוֹד עָלֵינוּ . יִרְגְּזוּ עוֹשֵׂי רֶשַׁע
עֲמוּסָה נַפְשָׁם הַוּוֹת עָמָל וָגָזֵל ,
לִפְנֵי כִּסֵּא מִשְׁפָּט כִּי יִתְיַצָּבוּ .
חַיִל בָּלְעוּ יְקִיאוּהוּ , כִּמְעַט רֶגַע
אָכְלוּ בְטוֹבָה וְיִהְיוּ לְדֵרָאוֹן נֶצַח . —
שִׁמְעִי סְגוּלָּתִי , וּתְהִי לָךְ מָנוֹחַ .
לְתָפְתֶּה שְׁתֵּי בָנוֹת יָפוֹת וְסָרוֹת טַעַם .
תַּאֲוָה וּרְמִיָּה בִּשְׁמוֹתָן תִּקָּרֶאנָה .
אַחַת מֵהֵנָּה לוֹ אֹרֶס אֵרַסְתִּי
כִּי עַתָּה אֲסָמַי מָלְאוּ הוֹן וָעֹשֶׁר ,
אַךְ מְנוּחָה וְשָׁלוֹם חָסַרְתִּי , וְהַנֶּפֶשׁ
לֹא תִמָּלֵא · הַתַּאֲוָה הִדִּיחַתְנִי
לִצְבּוֹר אוֹצָרוֹת אֵין קֵץ , וָאֱהִי כְּפֶרֶא
נוֹשֵׂא סֵבֶל אֲגוּרוֹת זָהָב וָכֶסֶף
וְכַכֶּלֶב שׁוֹמֵר עַל מִפְתַּן הַבָּיִת ,
וִיגִיעָתִי בְּלִי לְשָׂבְעָה , עַד הִגִּיעוּ

יָמִים אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵין בָּהֶם חֵפֶץ
וּרְמִיָּה אֶל כָּל עֹשֶׁק אֶל כָּל עָוֶל
הִשִּׁיאַתְנִי, וְלִבִּי כַּיָּם מִסַּעַר
נִגְרָשׁ, גַּם עַל מִשְׁכָּבִי אֵין מַרְגּוֹעַ
מִקּוֹל שְׁדוּדִים יַחַד עָלַי צָעֲקוּ
וּשְׁמִי לְזַעֲוָה וּלְאָלָה בְּקֶרֶב אָרֶץ.
עַל כֵּן בָּהוֹמִיּוֹת וְסוֹרְרוֹת אֵלֶּה
גָּעֲלָה נַפְשִׁי, וּבָךְ תְּהִלָּה בָּחַרְתִּי
מִכָּל סְגוּלַּת מְלָכִים, כִּי אַהֲבַת נֶפֶשׁ
אֲהַבְתִּיךְ, וַאֲנִי בְּחֶבְרָתֵךְ אִישׁ מַצְלִיחַ.

תהלה.

צֶדֶק מוּסָרֵךְ, יֹשֶׁר יְקָרִי, בַּעַל
נְעוּרָי! אֲמָרַיִךְ נָעֲמוּ לִשְׁמוֹעַ
כְּמוֹ שֶׁעֲשָׁעְתִּי מִיּוֹם חֻפָּתֵנוּ
אַבְלִיגָה בָּהֶם עָלַי יָגוֹן כִּי יֶרֶב,
אַךְ מַה בֶּצַע אִם לֹא יִרְבּוּ כְּבוֹד בַּיִת?
אֲהָהּ! נִלְאֵיתִי כַּלְכֵּל מַחְסוֹר וְעֹנִי
מַטָּה מִסֵּבֶל שִׁכְמִי עַד מֵאַנְתִּי

הִנָּחֵם. מַה נַּעֲשֶׂה לְתִרְצָה בִּתֵּנוּ
בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ? חֵן פָּנֶיהָ
וִיפֵה תָאֳרָהּ אַף מַעֲשֶׂיהָ כַּשֶּׁמֶשׁ
צַחוּ, מַה יִּתְרוֹן לָעַלְמָה אִם בְּחֶדֶר
בְּתוּלֶתָהּ בָּדָד תִּשְׁכּוֹן לִבְכּוֹת בַּסֵּתֶר
עַל שִׁבְרוֹן הוֹרֶיהָ, וְתִרְעַב אִתָּנוּ
יוֹם יוֹם. יוֹשֶׁר! אַל עוֹד בְּחֵיקְךָ יָדֶיךָ
תִּטְמוֹן, קוּם הִתְהַלֵּךְ לְאוֹרֶךְ וּלְרוֹחַב
וּרְאֵה וַעֲשֵׂה לִמְצוֹא תְרוּפָה וָיֶשַׁע
לְבַל נֹאבַד בַּל יִתּוֹם בְּאֶפֶס כֹּחֵנוּ.

יֹשֶׁר (בינו לבין עצמו)

הֲזֹאת תְּהִלָּה? הָהּ, נוֹאָשָׁה מְתוֹחֶלֶת!
אוֹרַח נָשִׁים לָהּ, תִּקְוָה לֹא יָדָעוּ.
צַר וּמָצוֹק מְצָאוּנִי, אֲנִי גֹוֵעַ.
אַיֵּה שֵׂכֶל רֵעִי? הֲגַם הוּא עֲזָבָנִי?

(קול דופק על הדלת נשמע)

מִי זֶה דוֹפֵק? בְּעַד הַחַלּוֹן הַשְׁקִיפִי
תְּהִלָּה.

תהלה (נשקפה בעד החלון)

הִנֵּה הוּא תַּרְמִית רֵיעַ רַהַב.

ישר.

מַה בִּקֵּשׁ זֶה הָעַוָּל בְּתוֹךְ בֵּיתֵנוּ?
חָלִילָה לָנוּ מִפְּתּוֹחַ לוֹ דֶלֶת
לֹא תִדְרוֹךְ כַּף רֶגֶל תַּרְמִית בְּאָהָלֵנוּ.

(קול דופק יוסיף להשמע)

תהלה.

הֲלֹא פָּתוֹחַ נִפְתַּח לוֹ, נִשְׁמַע לָדַעַת
מַה בַּקָּשָׁתוֹ?

ישר.

בְּחוּץ אֵלָיו אֵלֵכָה
לִשְׁמוֹעַ דְּבָרָיו, אַךְ עַל קַרְקַע בַּיִת
נָקִי זֶה לֹא יִמָּצֵא מִדְרַךְ כַּף רָגֶל.

(ויפתח הדלת ויצא)

מחזה ה׳.

תהלה. תרצה. סבלנות.

תרצה וסבלנות (באות מחדר הסמוך)

מַה זֶּה קוֹל דּוֹפֵק אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אָזְנֵינוּ?

תהלה.

הִנֵּה הָאֶחָד בָּא, וַיְמָאֵן יֹשֶׁר
תֵּת לוֹ מִדְרַךְ רֶגֶל, וַיְמַהֵר חוּצָה
לְדַבֵּר עִמּוֹ שָׁם.

תרצה.

מִי זֶה הָאוֹרֵחַ?

תהלה.

תַּרְמִית אִישׁ חָכָם.

סבלנות.

לְהָרַע. אֵשֶׁת יֹשֶׁר
הֲנָאוָה לָךְ חַלֵּל שֵׁם חָכָם, אַךְ קֹדֶשׁ
הוּא לְהוֹלְכֵי תֹם, לֹא לְאִישׁ מִרְמָה וָאָוֶן

כְּתַרְמִית בְּלִיַּעַל זֶה. בִּתִּי! הֲשָׁכַחַתְּ
זֵכֶר נָבָל זֶה? הֲלֹא הוּא הָיָה בְּקֶשֶׁר
עִם רַהַב אֲשֶׁר בָּא בִּצְדִיָּה לָקַחַת
אֶת נַפְשֵׁךְ לֵאמֹר: יָשָׁר בֶּן אֱמֶת אָנִי,
וְאֵל בְּנִפְלְאוֹתָיו הִצִּילֵךְ מִכַּף רֶשַׁע.

תהלה (נאנחת)

צָדַקְתְּ אֵם יְשָׁרָה! חָטָאתִי הַפָּעַם.

סבלנות.

אֶנְחָתֵךְ בִּתִּי וְהַכָּרַת פָּנַיִךְ
עָנוּ בָךְ שִׁבְרוֹן רוּחֵךְ, הַאִם תֶּשִׁי
תוֹכַחְתִּי לַבְּקָרִים אַף דִּבְרֵי נִחֻם
בָּם אִמַּצְתִּי בִרְכַּיִךְ עֵת כָּשָׁלוּ.

תהלה.

הָהּ אִשָּׁה יִרְאַת אֵל? גָּדוֹל הָעֳנִי
וְהַכְּאֵב בִּמְאֹד, עֲצוֹר בְּרוּחִי לֹא יָכֹלְתִּי.

(ותשא את קולה ותבך)

סבלנות.

אַל תִּבְכִּי בִתִּי, דְּעִי נַעֲרָה הָיִיתִי

גַּם זָקַנְתִּי וְצַדִּיק נֶעֱזָב לָנֶצַח
עוֹד לֹא רָאִיתִי הִנֵּה אַף אִם שֶׁבַע
יִפּוֹל וָקָם, אַשְׁרֵי בְּאַחֲרִיתוֹ יַצְלִיחַ.

תרצה (תחבק את אמה)

אַל תִּבְכִּי אִמִּי הוֹד נַפְשִׁי! הֵן בְּצֶדֶק
דִּבְּרָה זְקֵנָה: אַשְׁרֵי בְּאַחֲרִית יַצְלִיחַ –
הִנֵּה אָבִי בָא! חַדִּי נָא פָּנַיִךְ.

מחזה ו.

ישר. והקודמים

ישר.

(בא נבהל ונבוך, הולך ושב בחדר,
ידום כרגע ואחר יאמר בחפזון)

אָנָה הָלַךְ דּוֹדִי? הַגִּידוּ, שֶׁכֶּל
רֵעִי נֶאֱמָן אָנָה הָלַךְ? עָרַגְתִּי
לַעֲצָתוֹ כְּאַיָּל אֶל אֲפִיקֵי מָיִם

אַלְלַי! מַדּוּעַ עֲזָבַנִי בְּרֶגַע
הַמְבוּכָה כָּזֹאת? מַהֲרוּ חַפְּשׂוּהוּ!

תהלה.

מַה לְּךָ אִישִׁי הַיָּקָר? הֵן כֻּלָּנוּ
חֲרֵדִים עָלֶיךָ, פָּנֶיךָ יֶחֱמָרוּ.
מַה דִּבֵּר מֶה עָשָׂה תַּרְמִית? הַגִּידָה
נָא לָנוּ.

ישר.

לְחִכִּי נָתַן דְּבַשׁ וְנֹפֶת

תהלה.

עַל כֵּן נִבְהָלְתָּ?

ישר.

לַעֲנָה וְרוֹשׁ יָרֵאתִי
פֶּן יִתְעָרְבוּ בוֹ.

תהלה.

אֵיךְ אָבִין דְּבָרֶיךָ?

ישר (נופל על המטה)

הַנִּיחִי לִי! מַהֲרוּ בַּקְּשׁוּ אֶת שֶׂכֶל!

סבלנות (אל תהלה)

הַנִּיחִיהוּ בִּתִּי חֲבִי כִּמְעַט רֶגַע
עַד תַּעֲבוֹר הַבֶּהָלָה, אָז תַּשְׁאֲלִיהוּ.
אל ישר גֶּבֶר מַשְׂכִּיל, לָמָּה כְּאִישׁ נִדְהָם חָלוּשׁ דַּעַת
הִגָּלוֹת נִגְלֵיתָ! חֲזַק אֱמָץ לִבֶּךָ.

תרצה (תחבק את אביה)

אָבִי תִּפְאַרְתִּי, חֲזַק נָא וֶאֱזַר חָיִל.

סבלנות.

לְכוּ נַשְׁאִירֵהוּ לְבַד, בֹּאוּ לְחֶדֶר

(הולכות אל החדר)

תם חלק ראשון

חלק שני.

מחזה א.

תרצה (הולכת ביער לבדה)

תַּחַת צֶאֱלִים אֵלֶּה, בֵּין סִבְכֵי יַעַר,
מָעוֹן לַכְּפִירִים, עֵדָה עָלָיו שָׁחַל,
אַרְיֵה שׁוֹאֵג לְטֶרֶף, וְחַיָּה בְּמוֹ אֶרֶב
תָּבוֹאָה, גַּם פַּרְסוֹת נְמֵרִים תִּרְמְסֶנּוּ.
פֹּה אֲבַקֵּשׁ מַחְסֶה פֹּה אֶשְׁכּוֹן לָבֶטַח,
כִּי בִנְוַת אָדָם אֵין מְנוּחָה אֵין סָתֶר.
צַיָּדִים תּוֹפְשֵׂי כְּלֵי מַשְׁחִית! מַדּוּעַ
עַל דַּם נְקִיִּים תֶּאֱרוֹבוּ? לָמָּה בְּקֶשֶׁת
וְרֹמַח עַל שַׁאֲנַנִּים אֵלֶּה תִּפּוֹלוּ?

הֲלֹא מֵאָרְחוֹתֵיכֶם יִטְהַר אָרְחֵמוֹ.
הֵן דוֹב יְשַׁכֵּל גְּדִי, וּזְאֵב יִטְרוֹף כֶּבֶשׂ,
וְאָדָם אָחִיו יַהֲרוֹג, מִינוֹ יְרַצֵּחַ.
הֵן הֵמָּה אַךְ דָּם אַךְ בָּשָׂר יַחְמוֹסוּ
וּבְרֶשֶׁת אָדָם יִפּוֹל לֵב גַּם נָפֶשׁ. —
הוֹי שׁוֹדְדִים! בַּחֲמַס כַּפֵּיכֶם גַּם בְּחֶדֶר
לְבָבִי חֲתַרְתֶּם, מֶנְהוּ לַחֲטוֹף תַּחְפּוֹצוּ
כָּל יְקַר חֶמְדָּתוֹ לָשׂוּם תַּחְתָּיו אֶבֶן,
אוֹ לִסְגּוֹר בָּשָׂר חַי בִּמְקוֹם הַפֶּצַע
וַחֲבוּרָה. — חוֹמְסִים! אַךְ לַשָּׁוְא תַּעֲמוֹלוּ.
עוֹלָם לֹא יָצוּד בֵּן לֹא אֵמוּן הֶבֶל
צֵיד נַפְשִׁי, לֹא תְפוּלָה תִּרְצָה בְּרֶשֶׁת
תַּאֲוָתוֹ. פֹּה תַּחַת חֲרוּלִים אַסְפֵּחַ,
בֵּין שָׁרְשֵׁי אַלּוֹנִים קִנֵּי אָשִׂימָה
אֶבְחַר מְתַלְּעוֹת כְּפִירִים, שֵׁן לָבִיא וָלַיִשׁ,
אֶהִי טֶרֶף לָמוֹ וְאַל לַכְּסִילִים חֶבֶל. —
עָמֵל! אוֹצַר נַפְשִׁי, אִם אֶשְׁכָּחֶךָּ
אִם בִּבְרִית אַהֲבָתֵנוּ אֶמְעוֹל מַעַל

יִשָּׁכַח שְׁמִי לְעוֹלָם, וְזִכְרִי לָנֶצַח.

(ותשא עיניה ותרא איש בא מרחוק)

מַה זֶּה ? תְּמוּנַת אִישׁ לִקְרָאתִי ! מִזֶּרַע

מְרֵעִים אֵלֶּה גַּם בֵּין שַׁלְוֵי הַיַּעַר

אֵין מָנוֹס וָסֵתֶר . — אֲמַהֵר אָחוּשָׁה

בְּסִבְכֵךְ זֶה אֵחָבֵא. (בנוסה תביט אחריה ותכיר את שכל)

הִנֵּה הוּא שֶׂכֶל !

אַךְ זֶה שֶׁקִּוִּיתִי, הֶאָח ! מְצָאתִיהוּ,

בְּבוֹאוֹ בָּא יֶשַׁע, — אָנָּא שֶׂכֶל, שֶׂכֶל !

מחזה ב.

שכל. תרצה.

שכל.

מַה לָּךְ פֹּה, מִי לָךְ פֹּה, עַלְמָה נֶחְמֶדֶת ?

כִּי בָדָד פְּגַשְׁתִּיךְ בְּסִבְכֵי זֶה הַיַּעַר ?

תרצה.

מִפְּנֵי צַיָּדֵי נַפְשִׁי אֲנִי בּוֹרַחַת.

שכל.

מִי אֵיפוֹא הַצָּד צִיד נַפְשֵׁךְ, הֲלֹא בְאֹהֶל
נָשִׁים פְּנִימָה הַסְכֵּן הִסְכַּנְתְּ לָשֶׁבֶת,
וְאַיֵּה אֲבוֹתַיִךְ?

תרצה.

בַּקּוֹשְׁרִים גַּם הֵמָּה

שכל.

תִּרְצָה! אַל נָא בְחִידוֹת אֵלַי תְּדַבֵּרִי
מַה קָּרֵךְ הַגִּידִי.

תרצה.

דַּע אֵיפוֹא שֶׂכֶל,
בְּסוּרְךָ לְדַרְכְּךָ וְאֶת בֵּית אָבִי עֲזַבְתָּ
עָלָה בוֹ תַרְמִית כִּזְאֵב בְּתוֹךְ הָעֵדֶר
וּבְחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג שִׁחֵת קֶרֶב
וָלֵב, הֲלֹא זֶה חָבֵר לְאִישׁ מַשְׁחִית רַהַב,

צִיר נֶאֱמָן לְשׁוֹלְחוֹ, פִּזֵּר אוֹצְרוֹת רֶשַׁע
בְּתוֹךְ אָהֳלֵנוּ, יִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שֶׁקֶר
כִּי הוּא וְרַהַב שְׁלֵמִים הֵם אִתָּנוּ
וְקִרְבָתֵנוּ יַחְפּוֹצוּ. וַיְפַתְּ בְּסֵתֶר
לִבּוֹת הוֹרַי לְתִתִּי אֵשֶׁת חֵיק לְהֶבֶל
בֶּן רַהַב.

שֵׂכֶל.

אָבִיךְ וְאִמֵּךְ הֲזֹאת יֵאוֹתוּ?

תִּרְצָה.

אָבִי לֹא יוֹאִיל וְלֹא יְמָאֵן, נָבוֹכוּ
עֶשְׁתְּנוֹתָיו „אַיֵּה שֶׂכֶל רֵעִי?" הֵמָּה
דְבָרָיו. וְאִמִּי — הָהּ יְדִיד מַשְׂכִּיל! אֶת נֶפֶשׁ
נַעֲנָה יָדַעְתָּ — נוֹאָשָׁה מִתּוֹחֶלֶת,
נִלְאֲתָה לִנְשׂוֹא עוֹד הַמַּחְסוֹר וְהָעֹנִי,
כֶּסֶף יְעַוֵּר, וּבְפַח תַּרְמִית נִלְכָּדָה.

שֵׂכֶל.

וְלָמָּה לֹא תֶאֱהָבִי גַּם אַתְּ אֶת הֶבֶל?
עֶלֶם יָפֶה וּבְבֵיתוֹ הוֹן וָעֹשֶׁר.

תרצה.

הֲגַם אַתָּה שֵׂכֶל לְמַטָּרָה תְשִׂימֵנִי
לִשְׂחוֹק עַל מִשְׁכָּבִי, בְּאֵידִי לִשְׂמוֹחַ?
לֹא כֵן עִמָּדִי, אַף אִם לֹא נָתַתִּי
כְּבָר אֶת לִבִּי לַעֲמַל אִישׁ בַּר כַּפַּיִם
וּטְהָר נֶפֶשׁ, תִּגְעַל נַפְשִׁי בְּהֶבֶל
הַבַּעַר, יָפְיוֹ אַךְ אֶפֶס וָתֹהוּ
יִפְעָתוֹ וַהֲדָרוֹ מֵאָפַע הֵמָּה,
מִשְּׁחוֹר תֹּאַר מַעֲשָׂיו מָשְׁחַת מַרְאֵהוּ.

שכל.

וּמַה תַּעֲשִׂי בִתִּי? מֵאַיִן עֵזֶר
תְּצַפִּי?

תרצה.

אֵלֶיךָ אֶשָּׂא נַפְשִׁי, שֵׂכֶל,
שֶׁתָּשׁוּב אֶל אֹהֶל אֲבוֹתַי לִפְקוֹחַ
עֵינֵימוֹ. (בבכי) וְאִם גַּם אַתָּה תִטְּשֵׁנִי
תִּבְחַר מְחַנֵּק נַפְשִׁי, רוּחִי אַפְקִידָה
לָאֵל וּבְשָׂרִי מַאֲכָל לְחַיְתוֹ יָעַר.

שכל.

עֲטֶרֶת עֲלָמוֹת! מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי.
רוּחִי כָּל עוֹד מִתְהַלֶּכֶת בָּאָרֶץ
וְאָבִיךְ עוֹדוֹ מַקְשִׁיב לְקוֹלִי וְשׁוֹמֵעַ
לַעֲצָתִי, אַל תְּהִי נַפְשֵׁךְ גּוֹרָל לְהֶבֶל.
הוֹדֵךְ לְעָמֵל יִתֵּן, לוֹ לְבַדּוֹ תְּהִי.

תרצה.

שִׂמַּחְתַּנִי, נֶפֶשׁ יְקָרָה! הַפַּחַת
בְּאַפִּי רוּחַ חַיִּים תֵּבֵל אַךְ עֵדֶן
לִי תִהְיֶה בְּצֵל עָמֵל, לֶחֶם צַר, מַיִם
לַחַץ אֶבְחַר מִכָּל מַעֲדַנֵּי מֶלֶךְ,
יָדִי תַּעֲמוֹל עִמּוֹ בֹּקֶר וָעֶרֶב,
וְתָמִיד כַּצִּלּוֹ בַּעֲקֵבוֹ אֶסָּבֶנּוּ.

שכל.

לֶחֶם צַר אַל תִּלְחֲמִי, וּמַיִם לַחַץ
לֹא תִשְׁתִּי, בְּבֵיתְכֶם אַךְ שֹׂבַע וָעֹשֶׁר
יִהְיֶה. אַף שֻׁלְחַנְכֶם יִמָּלֵא דֶשֶׁן.
כִּי יָשׁוּבוּ לְעָמֵל כָּל אוֹצְרוֹת רָהַב.

תרצה (משתוממת)

בְּצִפִּיָּתִי אֵיכָה אֲצַפֶּה כָּל אֵלֶּה?

שכל.

דָּבָר תִּשְׁמָעִי וְתִצַּלְנָה אָזְנַיִךְ. —
עַתָּה אַל נָא עוֹד תַּרְבִּי תִשְׁאָלִינִי,
מַשְׂכִּיל יִדּוֹם וְיִרְאֶה אַחֲרִית כָּל חֵפֶץ.
אַחַת אִיָּעֵצֵךְ בִּתִּי, אַל תַּפִּילִי
דָּבָר מִכָּל אֲשֶׁר אֵלַיִךְ דִּבַּרְתִּי,
לְכִי וְנָשׁוּב לְבֵית אָבִיךְ פֶּן יִדְאַג לָנוּ.

תרצה.

בִּרְכוֹת שָׁמַיִם עָלֶיךָ, אִישׁ אֱלוֹהַּ!
הֲלֹא זֶה אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי בִרְאוֹת פָּנֶיךָ
לֵאמֹר: בְּבוֹאֲךָ בָּא גִילָה וָיֶשַׁע.

(שניהם הולכים)

מחזה ג

עמל. דבה. (בשדה)

עמל (שב לעיר וכלי חרישה על שכמו)

דְּבָה! אָנָה תֵלְכִי עַתָּה לְעֵת עֶרֶב?

דבה.

הִנֵּה לְהַגִּיד לְךָ חֲדָשׁוֹת עַתָּה בָּאתִי
מַה נַּעֲשָׂה בָעִיר.

עמל.

דַּבְּרִי וְאֶשְׁמָעָה

דבה.

אַךְ עֲצוֹר בְּרוּחֶךָ, אַל יֶחֱרַד לִבְּךָ.

עמל.

מַהֲרִי הַגִּידִי!

דבה.

הִנֵּה יוֹם טוֹב וָזֶבַח
מִשְׁפָּחָה בְּבֵית יֹשֶׁר, וְהָעִיר שָׂמֵחָה.

עמל.

נָאוָה לְבֵית יֹשֶׁר שִׂמְחָה וְכָל טוּב סֶלָה,
הֲלָזֹאת אֶחֱרַד? כֵּן תּוֹסִיפִי לְהוֹדִיעֵנִי
אַךְ מַה יֶּלֶד זֶה הַיּוֹם מִיּוֹמַיִם?

דבה.

הֵן אֹרָשָׂה תִרְצָה...

עמל (בחפזון)

תִּרְצָה בַּת יֹשֶׁר
אֹרָשָׂה? לְמִי? דַּבָּה מַהֲרִי סַפְּרִי
מִי זֶה אִישׁ מַצְלִיחַ לוֹ נִתְּנָה כֶּתֶר
כָּל בְּתוּלוֹת?

דבה.

לְמִי עֹשֶׁר וְחֶמְדָּה, לְבֶן רַהַב.

עמל (בחרדה גדולה)

לְהֶבֶל בֶּן רַהַב?!

דבה.

זֶה הוּא אִישׁ מַצְלִיחַ.

עמל.

הוי דִבָּה! עִמְדִי עָלַי וּתְפוֹצְצִינִי
בְּמַחְרֶשֶׁת זוֹ, אַךְ אַל תְּשַׁנִּי דְרָכֵךְ.
זֶה דַרְכֵּךְ כְּאַחַת הַנְּבָלוֹת תְּדַבֵּרִי
גַּם עַתָּה פִּיךְ דֹּבֵר שָׁוְא אֵין כָּמוֹהוּ
לִשְׁפּוֹךְ בּוּז עַל נְקִיִּים, קָלוֹן וָנֶגַע
עַל מִשְׁפַּחַת יְשָׁרִים.

דבה.

הֲלֹא אֶל בֵּית יֹשֶׁר
שׁוּב תָּשׁוּב לְךָ עָמֵל. בְּמִצְחִי הַטְבִּיעַ
הַבַּרְזֶל הַזֶּה, וְלֶעָפָר תִּרְמְסֵנִי
אִם לֹא כִדְבָרַי כֵּן הוּא

עמל.

אִם אֲבוֹתֶיהָ
הֻכּוּ בְּסַנְוֵרִים לִמְכּוֹר בִּתָּם לְעֵקֶר
מִשְׁפַּחַת זֵדוֹנִים בְּעַד בֶּצַע כֶּסֶף
תִּרְצֶה מָה הִגִּידָה? הֲשָׁאֲלוּ אֶת פִּיהָ?

דבה.

שְׁאֲלוּהָ וַתַּאוּת.

עמל.

אֲרוּרָה! מִשֶּׁקֶר

מִנְעִי לְשׁוֹנֵךְ פֶּן אֲמִיתֵךְ.

דבה.

הֲלֹא הַדֶּרֶךְ

לְפָנֶיךָ, מַהֵר אֵלֶיהָ הָאֹהֶל

וְתִמְצָאֶהָ שִׂמְחַת בִּזְרוֹעוֹת הֶבֶל

וְאַתָּה כַּמֵּת מִלֵּב נִשְׁכַּח זִכְרֶךָ.

עמל (במרירות וקצף)

לְכִי מֵעָלַי, מִשְׁלַחַת שְׁאוֹל צִיר מָוֶת.

(דבה הולכת)

מחזה ד.

עמל (לבדו)

שׁוּבִי תֵּבֵל, שׁוּבִי לְתֹהוּ וָבֹהוּ,

הִתְקַדְּרִי שֶׁמֶשׁ, אִסְפִּי נָגְהֵךְ סַהַר,
כּוֹכְבֵי נֶשֶׁף תַּעְטוּ אֹפֶל וְצַלְמָוֶת,
יִגְוַע כָּל הַיְקוּם בַּחשֶׁךְ יִדָּמוּ.
מֵרָעַת יוֹשְׁבֵי בָהּ תִּמַּח כָּל אֶרֶץ,
כִּי הִשְׁחִית כָּל בָּשָׂר דַּרְכּוֹ, נֶאֱלָחוּ,
אֵין עוֹשֵׂה טוֹב, כֻּלָּמוֹ בּוֹגְדֵי בָגֶד,
אֵין תּוֹם אֵין אֱמוּנָה בִּבְנֵי אָדָם סֶלָה.—
לֹא אָשׁוּב עוֹד לְאָהֳלֵי מְתֵי שָׁוְא הָאֵלֶּה
בַּל אֶרְאֶה אָדָם, בַּל אֶחֱזֶה פְּנֵי גֶבֶר,
פֹּה עִם אַבְנֵי שָׂדֶה בְּרִיתִי, הַיַּעַר
אָשִׂים לְמָלוֹן לִי, וּבֵין תְּלָמִים אָשׂוּחַ.—

(עומד נבוך ועודנו לא ישוב)

אֲהָהּ! אֵיכָה תֶּאֱבַל נַפְשִׁי, וּמַרְגּוֹעַ
לֹא יָדַעְתִּי, רוּחִי תְּסָעֵר וְאֵין שֶׁקֶט.—
עַל כָּל יָגוֹן עַל כָּל מַכְאוֹב וָשֶׁבֶר
עַד הֵנָּה יַחַד עַל רָאשִׁי עָבָרוּ
אָמַרְתִּי הִיא תְּנַחֲמֵנִי אַךְ בַּת יֹשֶׁר
מִדֵּי זָכְרִי רוּחַ חֶדְוָה תְּחַיֵּנִי

זֵעַת אַפִּי כְּנֹפֶת צוּף לִי מְתֻקָּה
עַתָּה בַּמָּה אֲנַחֵם ? חָדֵל אָנִי
כָּל יֶשַׁע, תִּרְצָה אֵין לִי, כֹּל חָסַרְתִּי. —
אֵלְכָה שָׁמָּה לָתוּר בֵּין חַגְוֵי סָלַע,
שָׁם מְחָקֵר בּוֹדֵד זָקֵן וּנְבוֹן דַּעַת,
מִפִּיו אֶקַּח חָכְמָה לִקְחוֹ יְנַחֲמֵנִי.

(הולך אל מחקר)

מחזה ה.

עמל. מחקר.

עמל.

נְזִיר אֱלֹהִים! אַל נָא עָוֹן עָלַי תָּשֶׁת
כִּי הֶלְאֵיתִיךָ פֹּה בְּשֶׁקֶט שִׁבְתֶּךָ.
לִשְׁמוֹעַ חָכְמָה מִפִּיךָ הֲלוֹם בָּאתִי,
בַּמֶּה יְשׁוֹטְטוּ עַתָּה רַעְיוֹנֶיךָ?

מחקר.

לִשְׁמוֹעַ מִזֶּבַח טוֹב. נַפְשִׁי בְּחֵקֶר

תַּעֲלוּמוֹת חָכְמַת אֱלוֹהַּ . עוֹז דּוֹרֶכֶת
אָתוּר נִפְלָאוֹת נִשְׂגָּבוֹת נִשְׁקָפוּ
עַל פְּנֵי כָל נִבְרָאִים כֻּלָּם , מֵאֶרֶז
עַד אֵזוֹב , מֵרְאֵם עַד צְעִיר הַתּוֹלַעַת .
בְּכֻלָּם עֱזוּז גְּבוּרוֹתָיו לֹא יֵחָקֵרוּ ,
הֵן תֶּחֱזֶה עַיִן בּוֹחֵן יֹאחֲזֵהוּ שַׂעַר .
יַחְדָּו כָּתֵי כַּצּוֹמֵחַ מֵאַיִן
רִאשׁוֹן יִוָּלֵד , זַרְעוֹ בּוֹ עַל אֶרֶץ
לִפְרוֹת לִרְבּוֹת לְמִינוֹ עַד בְּלִי יָרֵחַ .
תִּדּוֹם כָּל תְּבוּנָה אַף נִדְהַם כָּל שֶׂכֶל
כִּי יִמָּצֵא בְגַרְגַּר הַזֶּרַע עֶצֶם
כָּל צֶאֱצָאָיו וְצֶאֱצָאֵי צֶאֱצָאֵהוּ
עַד אֵין קֵץ . לוּ נֶאֱחַז בְּעֶצֶם מַזְרִיעַ
אַךְ חֵלֶק דַּק מִכָּל יוֹצְאֵי בִטְנֵהוּ
עַד אַחֲרִית יָמִים , קָטְנוּ מִי יְכִילֶנּוּ ?
תִּקְצַר רוּחַ אֱנוֹשׁ כָּל מַחֲשָׁבָה תִּלְאֶה
בְּהִלָּךְ בּוֹ נֶפֶשׁ . הִנֵּה זֶה הַפֶּלֶא
אוֹת הִיא לְכָל חוֹקֵר כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים סֶלָה . —

מַלְּפֵנוּ מֵעֶשְׂבֵי שָׂדֶה בֵּין תֹּקֶף
גְּבוּרוֹתָיו. כְּמוֹ חַי לְמִינוֹ כֵּן יֵשׁ בְּצֶמַח
אֲדָמָה לֵדָה מִחְיָה הַפְּרוּת וָמָוֶת.
הִנְנִי עַל הֱרוֹן הַצְּמָחִים אָשִׂימָה
מְגַמַּת פָּנַי, אָבִין בָּם וְאֶתְפַּלָּאָה
יֵשׁ בִּפְרָחִים זָכָר וּנְקֵבָה יַחַד
יִצְמְדוּ לְעֵת זֶרַע, וְהִיא הָרָה לָלֶדֶת
כִּי תְחַבֵּל הָאָבָק מוּשְׁלָךְ עָלֶיהָ
מִנִּי פֶּרַח זָכָר. אֵלֶּה עַל גֶּזַע
אֶחָד עוֹמְדִים נִפְרָדִים, אָז הָרוּחַ
יִשָּׂא אֶת פִּיחַ הַזֶּרַע עַל פֶּרַח
נְקֵבָה, אוֹ הַזְּבוּבִים וּרְמָשִׂים אֵלֶיהָ
יַגִּישׁוּהוּ, וְאֵלֶּה סְמוּכִים יַעֲמוֹדוּ,
וְהִיא כִּי תִגְבַּהּ תִּכֹּף לוֹ לְעֵת הַצָּמֶד,
וְהוּא כִּי יִגְבַּהּ יֵט אֵלֶיהָ הַדֶּרֶךְ.
וְיֵשׁ תְּאֹמֵי זָכָר וּנְקֵבָה בְּפֶרַח
אֶחָד נֶאֱחָזוּ, כַּאֲשֶׁר בַּחֲבַצֶּלֶת
הַזֹּאת מֵישָׁרִים תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ.

שׁוּר נָא אֶל תּוֹכָהּ, הַבֵּט אֶת הַגֹּמֶא
בַּתָּוֶךְ, כְּמוֹ תַבְנִית חוֹתָם מַרְאֵהוּ.
בּוֹ תַבְדִּיל שְׁלשָׁה, אֶת חֹטֶר הַפְּרִי,
אֶת הַקָּנֶה וְאֶת הֶחָרִיץ, הֲלֹא הֵמָּה
חֶלְקֵי הַנְּקֵבָה. וּבִמְלֹא הַחֹטֶר
גַּרְגְּרֵי הַזֶּרַע-וּכְבֵיצֵי הָרֶחֶם
נִדְמוּ-וְעָלָיו קָנֶה נָבוּב פָּתוּחַ
מִלְמָעְלָה. חָרִיץ זֶה עָתִד לִבְלוֹעַ.
הָאָבָק בּוֹ יַעַל. וְסָבִיב יַעֲמוֹדוּ
חֶלְקֵי הַזָּכָר, חוּטִים שִׁשָּׁה הֵמָּה,
וּכְמוֹ כִיס בְּרֹאשׁ כָּל הַחוּט מוֹשָׁבֵהוּ,
כְּסוּ פְּנֵיהֶם מוֹץ יְרַקְרַק, הוּא הַזֶּרַע,
תָּאֳרוֹ אֲבַעְבּוּעוֹת דַּקּוֹת מְלֵאוֹת רוּחַ
צַח. וּבְהַגִּיעַ תּוֹר לְהַפְרוֹת נִגָּשׁוּ
הַכִּיסִים אֶל הֶחָרִיץ, בּוֹ יַפִּילוּ
הָאָבָק, וְאַחַר לִמְקוֹמָם יָשׁוּבוּ.
אָז יִבָּקְעוּ הָאֲבַעְבּוּעוֹת, וְיָשִׁיבוּ רוּחַ
הַצַּח וּמְחַיֶּה אֲשֶׁר בְּקִרְבָּמוֹ, דֶּרֶךְ

נְבוּב הַקָּנֶה יָרֵד רוּחַ אֵל חוֹטֶר
הַפְּרִי לְחַיּוֹת אֶת גַּרְגְּרֵי הַזָּרַע ·
אָז נָבוֹל יִבּוֹלוּ כָּל עָלֵי הַפֶּרַח
אַף חוּטֵי הָאָבָק מְעַט מְעַט יִפּוֹלוּ
וְהַחוֹטֶר עָב יִגְדַּל וְהָיָה לְבֵית זָרַע · —
אֵלֶּה קְצוֹת דַּרְכֵי עֱזוּז נִפְלָאוֹת אֱלוֹהַּ,
לָקַח לִבִּי שֶׁמֶץ מֶנְהוּ כַּחֲבַצֶּלֶת
זֹאת. וּמִי יְמַלֵּל גְּבוּרוֹתָיו יִרְבָּיו
מִסַּפֵּר , עַל פְּנֵי כָל יְצוּרִים נִמְצָאוּ
אַשְׁרֵי אָדָם יֶחְקְרֵם וְאֶל עוֹשֵׂהוּ
יָרִים לִבּוֹ , נְעִימוֹת בְּנַפְשׁוֹ לָנֶצַח ·

עמל.

תְּשׁוּאוֹת חֵן לָךְ , מֶחְקָר ! גַּם בָּרוּךְ תְּהִי ·
כִּי לִבִּי וְרוּחִי אִמַּצְתָּ כִּפְלַיִם ·
הוֹרֵתַנִי גְּבוּרוֹת אֵל עוֹשֵׂה פֶלֶא ,
אַף תִּקְוָה וְנֶחָמָה לִקְחִי תְּקָרֶךָ
לִי יָפִיקוּ · מִמְּכוֹן שִׁבְתּוֹ הִשְׁגִּיחַ
הַיּוֹצֵר עַל כָּל חַי וְצֶמַח לְמִינֵהוּ

לְהַפְרוֹתָם לְהַרְבּוֹתָם עַל פְּנֵי הָאָרֶץ,
גַּם עָלַי יַשְׁקִיף לְהַמְצִיא כְּנֶגְדִּי עֵזֶר
כִּלְבָבִי, עוֹד תּוֹחַלְתִּי תְּאֻתָּיֵנִי.

מחזה ו.

(בית ישר)

שכל. ישר.

שכל.

זֹאת הָעֵצָה יְעוּצָה מִמֶּנִּי, יָשָׁר
אָחִי! שְׁמָעֵנִי וְתִיטַב לָךְ, אַל בְּעֶצֶב
וָזַעַף פָּנִים לִפְנֵי תְהִלָּה אִשְׁתְּךָ
תִּתְרָאֶה, לִבְלִי תְגָרֶה רִיב בַּבָּיִת.
הַנַּח לָהּ, תִּשְׂמַח וְתָכִין כָּל מְלֶאכֶת
כְּלוּלַת בִּתָּהּ, וְיִשְׂמַח עִמָּהּ בֵּית רַהַב
וַאֲנִי עַד כֹּה וָכֹה לַשָּׂדֶה אֵלֵכָה
לְבַקֵּשׁ אֶת עָמֵל, וְאֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
אוֹלִיכֶנּוּ, שָׁם מִשְׁפָּטִים אֲדַבֵּרָה,

וּמֵישָׁרַת מִשְׁפָּט אֲבַקֵּשׁ דִּין צֶדֶק
לְהוֹצִיא מִפִּי עָוֶל בִּלְעוֹ, וְהַגֶּזֶל
אֲשֶׁר גָּזַל רַהַב אֶת עָמָל בְּנֶשֶׁךְ
זֶה רַבּוֹת בַּשָּׁנִים הָשֵׁב יְשִׁיבֶנּוּ
לוֹ, וְלֹא יְהִי עוֹד תְּקוּמָה לִרְשָׁעִים אֵלֶּה
כִּי יִפְקוֹד עֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ בְּשֵׁבֶט
פִּשְׁעָם, וְיִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן אֶרֶץ

ישר.

אַל נָא אָחִי, מֵאֲשֶׁר נַפְשִׁי נִכְסָפָה
לְהַרְחִיק מֵעָלַי כָּל קִרְבַת בֵּית רַהַב
לֹא חָפַצְתִּי כִּלָּיוֹן חָרוּץ וְשֶׁבֶר
בֵּיתוֹ עַד הִשָּׁמְדוֹ. יָדִי אַל תְּהִי
בוֹ לְהַכְשִׁילֵהוּ, לְהוֹרִידוֹ בְּאֵר שַׁחַת.

שכל.

עַד מָתַי מוּסַר הֲבָלִים יִפְצֶה פִּיךָ?
גַּם לִי לֵב כָּמוֹךָ, נְשׂוֹא עָוֹן וָפֶשַׁע,
גַּם עִם מָטִים עֲקַלְקַלּוֹתָם לִנְהֹג בְּחֶסֶד
זֶה חֹק מוּסָר זֹאת תּוֹרַת חָכְמָה סֶלָה.

אַךְ לְהַבִּיט כְּבַלַּע רָשָׁע אֶת תּוֹם דָּרֶךְ,
רְאוֹת בְּבוֹגְדִים חוֹמְסֵי פְּרִי יְגִיעַת אַפַּיִם
מֵאִישׁ צַדִּיק וְנָקִי וּלְהַחֲרִישׁ לָמוֹ
זֶה עָוֹן פְּלִילִי וַהֲרוֹס יְסוֹדֵי אָרֶץ ׃
הֵן מִשְׁפָּט יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ, אַךְ צֶדֶק
וְיָשָׁר יֶחֱזוּ פָנָיו, לֹא יְמַלֵּט אָוֶן
וְחָמָס בְּאַרְצוֹ, לְפָנָיו לֹא יִכּוֹן רֶשַׁע
וְנַחְנוּ מַחֲשִׁים, וְתִסּוֹג אָחוֹר יָדֵינוּ
מֵהָבִיא לְפָנָיו רִיב אֶבְיוֹן? הַעַיִן
תַּעֲלִים מִיָּתוֹם, עַצְמְךָ וּבְשָׂרֶךָ?

יֹשֶׁר ׃

צָדַקְתָּ מִמֶּנִּי, שֶׂכֶל, עָצַמְתָּ
מִמֶּנִּי מְאֹד בַּחָכְמָה וּבַדָּעַת,
עַל כֵּן אַחַת דִּבַּרְתִּי וְלֹא אֲשַׁנֵּהוּ ׃
עֲשֵׂה כִלְבָבְךָ, וְאֵל שַׁדַּי יִרְצֶה פֹּעַל
יָדֶיךָ, וּתְהִי אַחֲרִיתִי מְבֹרֶכֶת ׃

שֹׂכֶל ׃

דּוֹם נָא! הִנֵּה זֶה קוֹל מִצְעֲדֵי אִשְׁתֶּךָ ׃

מחזה ז.

תהלה. והקודמים

תהלה (אל שכל)

שָׁלוֹם לְךָ גֵּר וְתוֹשָׁב! אֵיפוֹא הָיִיתָ
זֶה כַּבִּיר יָמִים? דָּרוֹשׁ דָּרַשׁ יֹשֶׁר
אִישִׁי אַחֲרֶיךָ יוֹם יוֹם, כַּעֲרוֹג יֶלֶד
אֶל אוֹמַנְתּוֹ כֵּן עָרַגְנוּ אֵלֶיךָ
גַּם שְׁנֵינוּ.

שכל.

בְּבֵיתְכֶם כִּי חָסַרְתִּי אָנִי
שָׂשׂוֹן וְחֶדְוָה תְּמוּרָתִי הִנֵּה בָאָה,
הֲלֹא אָרֵשׂ אֲרֻשָׂה בְתוּלָה נֶחֱמֶדֶת
תִּרְצָה מְשׂוֹשׂ כָּל רוֹאֶיהָ.

תהלה (נכלמה מעט)

כֵּן דִּבַּרְתָּ
שֵׂכֶל יְדִיד בֵּיתֵנוּ, שִׂמְחָה הִיא לְנֶפֶשׁ
אָבוֹת לִרְאוֹת בְּטוּב זַרְעָם. אַךְ לִבְּךָ
הֲיִשְׂמַח אִתָּנוּ מִי יִתֵּן וְאֵדָעָה.

שׂ כ ל .

אַל שֵׂכֶל יִקָּרֵא שְׁמִי . גּוֹרַל פֶּתִי
יְהִי גוֹרָלִי , אִם לֹא מִלֵּב אֲגִילָה .
וְאֶשְׂמְחָה בְּיוֹם חֲתוּנַּת בִּתָּךְ . —

ת ה ל ה .

הֲזֹאת שְׂפַת גֶּבֶר
אוֹיֵב מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם לְמִשְׁפַּחַת רַהַב ?

שׂ כ ל .

אָמְנָם זֹאת שְׂפַת גֶּבֶר אוֹהֵב לְבֵית יָשָׁר ,

ת ה ל ה .

יָשְׁרְךָ לוּלֵא יָדַעְתִּי , כִּי לְשׁוֹן שֶׁקֶר
וְשִׂפְתֵי מִרְמָה שָׂנֵא לִבְּךָ , אָמַרְתִּי
צַחֵק תְּצַחֵק בִּי — אַךְ הַבֵּט נָא שֵׂכֶל
בִּפְנֵי יָשָׁר , מֵטִיב גֵּהָה הִנֵּהוּ
מֵאָז בְּצֵל קוֹרָתֵנוּ הִסְתַּפָּחְתָּ
תַּחַת הָעִצָּבוֹן כִּמְעַט כִּלָּהוּ
עֵת נִסְתַּרְתָּ מִפָּנֵינוּ . אוֹת נֶצַח
הִיא לִי כִּי נֶאֱמָן אִתָּנוּ בְּרִיתֶךָ .

ישר (אל תהלה)

קְרָאִי לַשֶּׁמֶשׁ חשֶׁךְ, אֹפֶל לַיָּרֵחַ,
שִׂימוּ מָתוֹק לְמַר, וּמְרוֹרוֹת לַמֶּתֶק,
וְאַל רֶגַע יָפוּג לִבֵּךְ בְּאַהֲבַת שֶׂכֶל
לְכָל נַפְשׁוֹת בֵּיתֵנוּ.

שכל.

זֶה לָּךְ אוֹת, אֵשֶׁת
חָיִל, כִּי טוֹב כָּל בְּנֵי מִשְׁפַּחְתֵּךְ יַחַד
אֲנִי דוֹרֵשׁ. הֵן טֶרֶם תְּמַלֵּא שָׁבוּעַ
זֶה גַּם לֶעָמֵל שְׁאֵר בְּשַׂר אִישֵׁךְ. עֵזֶר
מִכָּל צָרוֹתָיו הָיוּ יִהְיֶה, לְמַעַן
יִשְׂמַח לִבּוֹ גַּם הוּא.

תהלה (מלאה חדוה ורצון)

הָהּ שֵׂכֶל! אֶלֶף
תּוֹדוֹת תַּבַּעְנָה לְךָ שְׂפָתַי, מַשְׂכֹּרֶת
אֱלֹהִים תִּגְמְלֶךָ אִם לְהַגְבִּיהַּ קֶרֶן
עֶלֶם הַזֶּה יָשָׁר וּנְקִי כַפַּיִם
תִּפְעַלְנָה יָדֶיךָ גָּדוֹל הַלַּחַץ

וְהֶעָנִי אֲשֶׁר הֱצִיקוּהוּ , מֵהוֹשִׁיעַ
קָצְרָה יָדִי , עַל כֵּן יִבְכֶּה בַּסֵּתֶר
לִבִּי , אֲבֵלָה עָלָיו נַפְשִׁי , אַף נֶשֶׁף
חִשְׁקֵנוּ יְהִי לִי לַחֲרָדָה וָפַחַד
אִם תְּשׁוּעָה אֵין לוֹ בְּיוֹם שִׂמְחַת בִּתֵּנוּ.
חוּשָׁה שֵׂכֶל ! מַהֵר שַׁנֵּס מָתְנֶיךָ
פַּלְּטֵהוּ מִצַּר, מֵעֳנִי חַלְּצֵהוּ .

שֵׂ כֶ ל (בלחש אל ישר)
נֶפֶשׁ עֲדִינָה זֹאת מְקוֹר לִבָּהּ הֶעֱרָתָה .
(אל תהלה) חִזְקִי אִמְצִי לִבֵּךְ , דַּאֲגָתֵךְ הָסִירִי
בְּיוֹם כְּלוּלַת תִּרְצָה תֶּחֱזֶינָה עֵינַיִךְ
מִמַּעַל לְתִקְוָתֵךְ אַחֲרִית וְיֶשַׁע .

יָ שָׁ ר (אל שכל)
עַתָּה אַל תְּאַחֵר אֲשֶׁר לַעֲשׂוֹת יָזַמְתָּ
תִּצְלַח וְתַשְׂכִּיל עַל דְּבַר אֱמֶת וְעַנְוֵי צֶדֶק .

(כלם הולכים)

תם חלק שני

חלק שלישי

מחזה א.

שׂכל. עמל (בשדה)

שׂכל.

הָאִישׁ אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם כִּי יֶחֱטָאוּ
וְעַל כָּל אָדָם תִּקְצוֹף? שׁוּבָה לְאָהֳלֶךָ.
הָיֹה אֶהְיֶה לְךָ לְפֶה וּלְמֵלִיץ בְּשַׁעַר
הַמֶּלֶךְ מִשְׁפָּט, יוֹשַׁב לְךָ הַגֶּזֶל
אֲשֶׁר גְּזָלוּךָ מְתֵי שָׁוְא תַּרְמִית וָרַהַב,
אַף בְּבֵית יֹשֶׁר תִּמְצָא אֲשֶׁר לֹא חָסַרְתָּ
אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשֶׁךָ, כִּי אַךְ שֶׁקֶר
עָנְתָה דִבָּה, מִיּוֹם דָּרְכָה שָׁם רֶגֶל
תַּרְמִית לֹא פָּגָה עַיִן תִּרְצָה מִדֶּמַע,

תָּעָה בְּיַעַר כְּשֶׂה אוֹבֵד, שָׁם מְצָאתִיהָ
מוּכֶנֶת לְהַשְׁלִיךְ אֶת נַפְשָׁהּ מִנֶּגֶד,
לוּלֵא נִחַמְתִּיהָ בְּעָנְיָהּ אָבָדָה.

עמל.

לָמָּה לִּי כָּל זְהַב אוֹפִיר וְאוֹצְרוֹת כָּסֶף?
יֶשׁ לִי רָב אִם עוֹד תִּרְצָה תֶּאֱהָבֵנִי,
לָכֵן אַל תָּבוֹא בַּמִּשְׁפָּט עִם רָהַב.

שׂכל.

לָמָּה יְבַלְּעוּ זָרִים כָּל פְּרִי יְגִיעֵךְ?
בַּת יֹשֶׁר אַךְ רָזוֹן רָאוּ עֵינֶיהָ
בְּבֵית אָבִיהָ, תִּמְצָא עַתָּה מָנוֹחַ
בְּצֵל גֶּבֶר לִרְאוֹת כִּי יִרְבֶּה כְבוֹד בֵּית.

עמל.

שֵׂכֶל בְּדַעַת יְדַבֵּר, אוּלָם בְּתִגְבֹּרֶת
יִלְחַם תַּרְמִית אִישׁ רִיבְךָ, הָהּ! יָרֵאתִי
פֶּן תְּנַצַּח עָרְמָה, פֶּן תֹּאמַר עָלֶיךָ
יְכָלְתִּיו.

שׂכל.

כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים חָכָם אֲדוֹנֵנוּ
מִשְׁפָּט, בֵּין אֱמֶת לְשֶׁקֶר הַבְּחֵן יוֹדֵעַ.—
אַחַת אֶשְׁאָלְךָ עָמֵל, הוֹדִיעֵנִי
הֲיֵשׁ עֵדִים נֶאֱמָנִים, לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
בָּרֵר יְמַלְּלוּ כִּדְבַר רִבְךָ עִם רַהַב?

עמל.

יֵשׁ וָיֵשׁ.

שׂכל.

אִם כֵּן אַל יִדְאַג לִבְּךָ,
רָאֹה תִרְאֶה כָּעֵת מָחָר צֵאת לְצֶדֶק
דִּינֶךָ וּמִשְׁפָּטֶיךָ כַּצָּהֳרָיִם.—
עַתָּה שׁוּב עִמִּי, כִּי חָשַׁךְ הַלָּיִל.

(שניהם הולכים

מחזה ב. (חצר המלך)

משפט. שופטים. ושוטרים.

משפט.

(ישב על כסא ועטרה בראשו, וסביב לו כל יודעי דת ודין)

אֶרֶץ נִתְּנָה בְיָדִי, אַבִּיר עוֹשֶׂיהָ
הֱקִימַנִי עָל לִמְשׁוֹל עָלֶיהָ בְּשֵׁבֶט
מִישׁוֹר. בִּמְחוֹקֵק בְּמִשְׁעֲנוֹתַי מִדּוֹתַי
מַעֲלָלֵי אִישׁ אִם יִצְדַק אִם יַרְשִׁיעַ.
אֶשְׁקוֹל בְּכַף מֹאזְנַיִם, בְּיָדִי הַפֶּלֶס
וְאֵת קַו צֶדֶק בְּלִי עֹדֶף וְחָסֵר.
מִרְמָה בֶּצַע שֹׁחַד וְחֹנֶף שָׂנֵאתִי.
תּוֹעֲבָה לִי הַטּוֹת דִּין צַדִּיק וְסֶלֶף
מִשְׁפַּט רָשָׁע. פָּנִים לֹא אֶשָּׂא, גֶּבֶר
לֹא אִירָא, רָשׁ וְעָשִׁיר לִי יַחַד הֵמָּה,
אֵין חֶסֶד אֵין רַחֲמִים כִּי אֶגְזוֹר אֹמֶר.
אֵלֶּה הֵם חֻקַּי בַּל יַעַבְרוּ נֶצַח.
אַשְׁרֵי אֶרֶץ בְּצֵל שִׁבְטִי מִסְתּוֹפֶפֶת,

אִישׁ תַּחַת גַּפְנוֹ וּתְאֵנָתוֹ בֶּטַח
יִשְׁכֹּן, מִפְּנֵי עָרִיץ לֹא תִירָא נֶפֶשׁ
חַלָּשׁ, בְּעַד חָמָס וְגֶזֶל אֶגְדּוֹר גָּדֵר.
אֲנִי עַמִּי אֹהֵב, וַעֲבָדַי אַצְלִיחַ,
לֹא אַכְבִּיר מִסִּים, תְּשׁוּרָה לֹא חָפַצְתִּי,
בְּנֵיהֶם לֹא לִפְנֵי מַרְכְּבוֹתַי יָרוּצוּ,
בְּנוֹתָם לֹא לְרַקָּחוֹת וְאוֹפוֹת לָקַחְתִּי,
אַף לֹא אֶקַּח לְצָבָא גִּבּוֹרֵי חָיִל,
כִּי גְבוּלִי שָׁלוֹם, אֵין לוֹחֵם בַּשָּׁעַר.
אֲנִי לְעַמִּי וְלֹא עַמִּי בַּעֲדִי נִבְרָאוּ,
זֹאת יָדַעְתִּי עַל כֵּן רוּחִי שְׁפָלָה.
שׁוֹפְטִים! מִסִּפְרֵי בִּין דַּעַת תִּקָּחוּ
לֶחָרוּץ דִּין לִגְדּוֹר גָּדֵר וְלַעֲמוֹד בַּפֶּרֶץ,
כְּבַדֵּי אָרוֹן מִטַּבְּעוֹתָיו לֹא יָזֻחוּ
מֵעֲדוֹתַי אַל תָּטוּ כָּל יְמֵי אָרֶץ.

שׁוֹפְטִים (יקדו)

יְחִי לְעוֹלָמִים אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ!
יָמִין וּשְׂמֹאל לֹא נָטָה מִדַּרְכֶּךָ.

משפט (אל השוטרים)

קִרְאוּ לִי הָעוֹמְדִים בַּחוּץ, יִגְּשׁוּ
כָּל מְבַקְשֵׁי מִשְׁפָּט קָטוֹן וְגָדוֹל יָחַד.

(אחד משוטרים ילך לחוץ)

מחזה ג.

שכל. עמל. והקודמים.

שכל.

בַּעֲנָוַת רוּחַ אֶגַּשׁ פְּנֵי כִסְאֲךָ מֶלֶךְ:
צַדִּיק, לִפְתּוֹחַ פִּי לְאִלֵּם יֹשֶׁר דֶּרֶךְ:
וּנְקִי כַפַּיִם זֶה, עָמֵל שְׁמוֹ, צֶדֶק
וּמִשְׁפָּט אֲבַקֵּשׁ לוֹ, מִיַּד עוֹשְׁקֵהוּ
לְהַצִּיל עָשׁוּק וְרָצוּץ, כִּי זֶה דַּרְכְּךָ.

משפט (אל עמל)

מִי זֶה הוּא וְאֵיזֶה לָקַח פְּרִי עֲמָלְךָ
בְּחָזְקָה? הַגֵּד אֱמֶת הִשָּׁמֵר מִשָּׁקֶר.

עמל.

שֵׁם חוֹמְסִי רַהַב.

משפט.

וּלְמִי יֵשׁ עוֹד חֵלֶק

בְּדָבָר ?

עמל.

תַּרְמִית רֵיעוֹ

משפט (בינו ולבין עצמו)

תַּרְמִית וָרַהַב

הַנְּבָלִים אֵלֶּה עוֹד הַיּוֹם בָּאָרֶץ ?—
אַךְ לֹא עַל דַּעְתִּי אֶשְׁפּוֹט, אַחַר שֹׁרֶשׁ
דָּבָר אֶחְקוֹרָה עַל פִּיו אֶגְזוֹר אֹמֶר.—
(אל עמל) הֲיֵשׁ עֵדִים נֶאֱמָנִים לְפָנַי יָעִידוּ
נְכוֹן דָּבָר ?

עמל.

יֵשׁ וָיֵשׁ.

משפט (אל אחד השוטרים)

מַהֵר הֲבִיאָה

לִפְנֵי שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים תַּרְמִית וָרַהַב.

(השוטר ילך)

(אל עמל) וְאַתָּה קְרָא הָעֵדִים אֵלַי יָבוֹאוּ.

(עמל הולך)

(אל שכל) מַה לְּךָ שֶׂכֶל בְּחִירִי? אָנָה תְּעוּפֶנָה מַחְשְׁבוֹתֶיךָ?

שכל.

אֶתְפַּלָּא עַל דַּרְכְּךָ
לְהַיְשִׁיר אוֹרַח דִּין, אַף לִנְטוֹת קַו צֶדֶק.
הִנֵּה רִשְׁעַת אֲנָשִׁים אֵלֶּה מִקֶּדֶם
לְךָ נוֹדָעָה, הֲלֹא הֵמָּה בְּנֵי בְלִיַּעַל
בָּאוּ בְּמִרְמָה אֵשֶׁת אַחֵר לָקַחַת
אַךְ זְמָמָם אַל תָּפֵק, כִּי גֵרַשְׁתָּמוֹ
מִן אַרְצְךָ, וְעַתָּה חֵטְא עַל פֶּשַׁע
הוֹסִיפוּ, שָׁבוּ וְשָׁלְחוּ יַד בְּעוֹלָתָה
לַחֲמוֹס פְּרִי עָמָל—לֹא נֶעְלָם מִמְּךָ
נִקְיוֹן כַּפָּיו וְיֹשֶׁר דַּרְכּוֹ—כָּל אֵלֶּה
יָדַע לִבְּךָ, וְאַתָּה לֹא לְמַרְאֵה עַיִן

תִּשְׁפּוֹט, כִּי אִם אַחֲרֵי עֵדִים שָׁלַחְתָּ
לַחֲקוֹר שׁוֹרֶשׁ דָּבָר בָּרֵר כַּשֶּׁמֶשׁ.

מ ש פ ט.

הֲטַבְתָּ לִרְאוֹת, שֶׂכֶל נֶאֱמַן רוּחַ!—
שׁוֹפְטִים! קְחוּ מוּסָר וְיָבִין לְבַבְכֶם דַּעַת
לִדְרוֹשׁ הֵיטֵב דִּבְרֵי רִיבוֹת בַּשָּׁעַר.
גַּם רָשָׁע וְצַדִּיק כִּי יִגְּשׁוּ לְרִיב יַחַד
(נוֹדַע שְׁמוֹתָם וּמִפְעֲלוֹתָם בָּאָרֶץ)
אַל תְּבַהֲלוּ לְהַצְדִּיק צַדִּיק וּלְהַרְשִׁיעַ
רָשָׁע, אֵת אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם בִּין תָּבִינוּ
וְטֶרֶם תִּגְזְרוּ אֹמֶר מְאֹד תַּרְבּוּ חֵקֶר.

ש ו פ ט י ם.

כְּכָל מִשְׁפָּטֶיךָ שָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ.

ש ו ט ר (בא מבחוץ)

הִנֵּה רַהַב וְתַרְמִית בַּחוּץ.

מ ש פ ט.

יִגָּשׁוּ.

מחזה ד׳.

רהב. תרמית. (ואחריהם) עמל. ועדים

תרמית (ישתחוה אפים ארצה)

עֲבָדֶיךָ אֲנַחְנוּ, אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ!
כִּסְאֲךָ נָכוֹן יִהְיֶה עַד בְּלִי יָרֵחַ!
הִנֵּה שָׁלַחְתָּ לִקְרוֹא לַעֲבָדֶיךָ
לִי וּלְרַהַב וּכְמַהֵר חֵץ יַחְדָּו חַשְׁנוּ
לָבוֹא לִפְקוּדָתְךָ, קֹדֶשׁ הִיא לָנוּ
שֶׁאַפְנוּ לָהּ כְּעֶבֶד יִשְׁאַף צֵל עָרֶב.

משפט (בינו לבין עצמו)

רְאֵה זֶה שִׂפְתֵי חֲלָקוֹת תִּטּוֹפְנָה נֹפֶת —
(בקול) הוֹחִילוּ עַד בּוֹא עוֹד אֶחָד וְאַשְׁמִיעַ
לָכֶם דְּבָרִי.

רהב (בלחש אל תרמית)

רְאֵה נָא אָחִי, גַּם שֶׂכֶל
שׂוֹנְאֵנוּ עוֹמֵד שָׁם. הוֹי! מִי יוֹדֵעַ
מַה יַחְפּוֹץ הַמֶּלֶךְ? אֲחָזַנִי רָעַד.

תרמית (בלחש אל רהב)

חֲזַק לִבְּךָ! פֶּן תַּכְשִׁילְךָ חֶרְדָתֶךָ

שוטר (בא מבחוץ)

הִנֵּה עָמֵל וְעֵדִים בַּחוּץ

משפט.

יִגָּשׁוּ

רהב (בלחש אל תרמית)

אוֹי נָא לִי! לִשְׁפּוֹט אִתָּנוּ יָבוֹאוּ
אָחִי! אֱסוֹף כָּל דִּבְרֵי תַהְפּוּכָתֶךָ
שַׁנֵּן חֵץ לְשׁוֹנְךָ, פֶּן נֹאבַד יָחַד.

תרמית (בלחש ובבקשה)

אָנָּא הַרְגִּיעַ, פֶּן תַּשְׁחִית דְּבָרֵינוּ,
חֲזַק, לְבַל תַּרְשִׁיעֲךָ הַכָּרַת פָּנֶיךָ.

משפט (אל עמל)

עַתָּה הַגֵּד דְּבַר רִיבְךָ בִּפְנֵי בַּעַל
דִּין.

עמל.

זֶה כְּשִׁשָּׁה שָׁנִים הִלְוַנִי רַהַב

כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים לְשַׁלֵּם כִּפְלַיִם
מִקְּצִיר הַשָּׁנָה. אָז הָיָה בָאָרֶץ
שִׁדָּפוֹן גָּדוֹל, וַיְהִי כִּי לֹא יָכֹלְתִּי
הָשֵׁב לוֹ מִתְּבוּאָתִי שִׁשִּׁים כֶּסֶף
כִּי לֹא הוֹבִילָה אַדְמָתִי דֵּי זֶרַע
שָׁנָה הַשֵּׁנִית, וַיְדַבֵּר אֵלַי רַהַב
בְּעָרְמָה לֵאמֹר: אִם תָּשִׁיב מִשְׁנֶה כֶסֶף
מִקְּצִיר הַבָּא אֶעֱזוֹב נִשְׁיִי בְּיָדֶיךָ:
כֵּן עָשָׂה שָׁנָה בְשָׁנָה, הִכְפִּיל כֶּפֶל
מִכְּפָל עַד כִּי עַתָּה כָּל עֲמָלִי לְרַהַב
וְלִי אֲנִי עַבְדְּךָ אֵין לֶחֶם לִשְׂבּוֹעַ.

תרמית.

לֹא כֵן ....

משפט.

דּוֹם! בַּעֲלֵי דִין רִאשׁוֹן יְדַבֵּרוּ
וְהַמְּלִיצִים לְמַלְּאוֹת דִּבְרֵיהֶם יָבוֹאוּ.

רהב.

אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ! אַךְ כָּזָב וָשֶׁקֶר

עָנָה בִי עָמֵל . חָלִילָה לְעַבְדְּךָ
מֵעֲשׂוֹת כָּזֹאת . בְּכֶסֶף מָלֵא קָנִיתִי
מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה תְּבוּאַת שָׂדֵהוּ .

שכל .

יִרְאֶה כָל מַשְׂכִּיל כִּי אַךְ כָּזָב פִּיךָ
יְדַבֵּר . הֲלֹא דַלָּה יָדְךָ עֵת מֵאֶרֶץ
מִשְׁפָּט גֹּרַשְׁתָּ , וְעַתָּה בְּמַרְכְּבוֹת מֶלֶךְ
תִּתְהַלֵּךְ , וְעָמֵל פִּרְיוֹ וּמִקְנֵהוּ
פָּרְצוּ בָאָרֶץ , עַתָּה יֵלֵךְ יָחֵף
וְאֵין לֶחֶם לְשׂוֹבַע נַפְשׁוֹ , הֲגַם יוֹדֵעַ
כָּל בָּאֵי שַׁעַר כִּי לֹא פִּזֵּר כַּסְפֵּהוּ
לְמוֹתָרוֹת מֵעוֹדוֹ עַד זוּ הָרָגַע .

תרמית .

נִפְלְאוּ דַּרְכֵי אֵל , מִי יָבִין בָּמוֹ ?
בֵּרַךְ הָאֱלֹהִים אֶת חֵיל הָאִישׁ רַהַב
וּבְבֵית עָמֵל שָׁלַח אָלָה וּמִגְרַעַת .
לוּ לָקַח רַהַב תְּבוּאַת עָמֵל בְּנֶשֶׁךְ
(כִּדְבָרוֹ) זֶה שִׁשָּׁה שָׁנִים , מַדּוּעַ

לֹא הִקְדִּים בּוֹא לִצְעוֹק לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ ?

שׂכל .

עֲמַל אִישׁ שָׂדֶה בְּלִי חֶשְׁבּוֹן וָדַעַת,
רָאָה רִישׁוֹ בָּא כִּמְתְהַלֵּךְ , וְשֹׁרֶשׁ
אֵידוֹ לֹא יָדַע , עַד עֵינָיו נִפְקָחוּ
כִּי כִרְקַב עֲצָמוֹת יִשַּׁךְ הַנֶּשֶׁךְ
אָז רָאָה וַיֵּדַע מֶה עָשָׂה לוֹ רַהַב .
גַּם עַתָּה לֹא גִּלָּה עֲמַל הָעֹשֶׁק
אֲשֶׁר עֲשַׁקְתּוּהוּ – כִּי תְכַסֵּהוּ בֹשֶׁת –
לוּלֵא גַם חֶשְׁקַת לִבּוֹ , מִכָּל עֹשֶׁר
וְהוֹן יְקָרָה לוֹ , לָקַחַת תַּחְפּוּצוֹ .

משפט (אל שכל)

חֶשְׁקַת לִבּוֹ מַה הִיא ? בָּאֵר דְּבָרֶיךָ

שׂכל .

נֶפֶשׁ עֲמַל יָמִים רַבִּים נִקְשֶׁרֶת
בְּנֶפֶשׁ תִּרְצָה בַּת יֹשֶׁר . וְעַתָּה קַחַת
אוֹתָהּ לְהֶבֶל בְּנוֹ לְאִשָּׁה זָמַם רַהַב .

תרמית.

הֲשָׁמַע אֲדוֹנִי מִשְׁפָּט? פִּיו הִכְשִׁילֵהוּ.
הֲלֹא יֹשֶׁר מוֹדָע לֶעָמֵל, וְיוֹדֵעַ
שִׁבְתּוֹ וְקוּמוֹ. וַעַתָּה הֵן לוֹ נְכוֹנוּ
דִּבְרֵי מַסְטִין זֶה, אֵיכָה יֹאבֶה יֹשֶׁר
לָתֵת בִּתּוֹ לְבֶן אִישׁ עַוְלָה וָגֶזֶל
אֲשֶׁר הִכְשִׁיל שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ?

שׂכל.

הֲזֹאת יְאוֹת יֹשֶׁר?
אַף אָמְנָה מֵאֵן הִתְחַתֵּן בְּרָהַב.

רהב.

הָהּ מוֹצִיא דִבָּה! שִׂים יָדְךָ לְמוֹ פִּיךָ!
הֲנִקְלָה בְּעֵינֶיךָ הִתְחַתֵּן בְּגֶבֶר
כָּמוֹנִי? הֲלֹא נֶפֶשׁ תְּהִלָּה שְׂמֵחַת
בְּקֶשֶׁר זֶה, וְאַתָּה לָמָּה תְבוּזֵנִי?

משפט.

דֹּמּוּ כֻּלְּכֶם דֹּמּוּ! מֶה חֵפֶץ בְּלַהַג
הַרְבֵּה, לֹא בְּאֵלֶּה יֵחָרֵץ דִּין צֶדֶק.

עַל פִּי עֵדִים יָקוּם דָּבָר, יָבוֹאוּ
לְפָנַי וְיָעִידוּ. — (העדים יגשו לפני המלך)

אַתֶּם עֵדִים טֶרֶם
תַּגִּידוּ דָבָר הַטּוּ לְמוּסָר אֹזֶן,
טַהֲרוּ לְבַבְכֶם, דַּע לִפְנֵי מִי תַּעֲמוֹדוּ.
חֹק כָּתוּב בְּסִפְרִי: לֹא תַעֲנֶה בְּרֵעֲךָ
עֵד שָׁקֶר. וְעַתָּה רִגְזוּ וְאַל תֶּחֱטָאוּ
אִמְרוּ הָאֱמֶת מַה תֵּדְעוּ מִדְּבַר רַהַב
עִם עָמֵל. אַךְ לֹא כֻלְּכֶם תְּדַבְּרוּ יַחַד,
אִישׁ אִישׁ יְדַבֵּר דְּבָרוֹ.

עד ראשון.

בָּרֵר יָדַעְתִּי
לָקַח רַהַב כָּל פְּרִי עָמֵל בְּנֶשֶׁךְ.

משפט.

מֵאַיִן תֵּדַע זאת?

עד.

שָׁמוֹעַ שְׁמַעְתִּיהוּ
מִפִּי אַנְשֵׁי אֱמֶת יָשִׂיחוּ בוֹ בְּשָׁעַר.

משפט.

מַה שֵׁם הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה? הָבִיאָה
לִי אוֹתָם.

עד.

זֶה יָמִים רַבִּים חָלָפוּ.
עַל כֵּן נִשְׁכַּח זִכְרָם.

משפט.

מִפִּי הַשֵּׁמַע
לֹא אָדוֹן. צֵא מֵעָלַי, עֵדוּתְךָ
לֹא נֶאֱמָנָה. (העד יוצא)
(אל העד השני) הַגֵּד לִי מַה יָדַעְתָּ
אַתָּה?

העד השני.

אָכַל רַהַב פְּרִי עָמֵל בְּנֶשֶׁךְ
כְּשִׁשָּׁה שָׁנִים.

משפט.

מֵאַיִן תֵּדָעֵהוּ?

עד.

זֹאת הִגִּידָה לִי דִּבָּה שִׁפְחַת רַהַב.

משפט.

מִפִּי דִבָּה מִי יָדוֹן? צֵא! (העד יוצא)

רהב (בלחש אל תרמית)

יְכוֹלְנוּהוּ.

הֶאָח הֶאָח! נַחְנוּ נִזְכֶּה בְּשָׁפְטֵנוּ.

תרמית (בלחש)

רְאֵה אַחֲרִית דָּבָר, וְאָז יִשְׂמַח לִבֶּךָ.

משפט (אל עד שלישי)

הַגֵּד מַה יָּדַעְתָּ אַתָּה?

העד השלישי.

יָדַעְתִּי

כִּי לָחַץ רַהַב אֶת עָמֵל בְּנֶשֶׁךְ

וּמַרְבִּית וְאָכַל כָּל תְּבוּאוֹת שָׂדֵהוּ

זֶה שִׁשָּׁה שָׁנִים.

משפט.

מִמִּי תְדָעֵהוּ.

עד.

הָלוֹךְ הָלַכְנוּ אֲנִי וְזֶה רֵעִי יַחַד

לָשׂוּחַ בְּשָׂדֶה, שָׁם נִשְׁעַנּוּ תַּחַת
הָעֵץ, וְהִנֵּה רַהַב וְתַרְמִית לְפָנֵינוּ
רָכְבוּ, רְאִינוּם וְלֹא רָאוּנוּ הֵמָּה,
וְנַחְנוּ שְׁמַעֲנוּם מְסַפְּרִים אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ
נְבָלָה זֹאת, וּבְרָעָתָם הִתְהַלָּלוּ

משפט (אל עד רביעי)
הַאֱמֶת אֲשֶׁר דִּבֵּר רֵעֶךָ?

העד הרביעי.
חֵי נֶפֶשׁ
אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ! כִּי כַיּוֹם צֶדֶק
וֶאֱמֶת דִּבְרֵי רֵעִי.

רהב (בינו ולעצמו בחרדה)
אוֹי לִי! אָבַדְתִּי!

תרמית (כמו רהב)
אַלְלַי! גַּם בְּשָׂדֶה אֵין סוֹד לְרָעָה, אֹזֶן
לַאֲבָנִים וְעֵצִים יֵשׁ, וְעוֹף הַשָּׁמַיִם
יוֹלִיךְ הַקּוֹל.

משפט (אל העדים)
אוּלַי שְׁגִיתֶם בִּשְׁמוֹעַ?

תרמית (יאמץ לבו)

כֵּן דִבַּרְתָּ אֲדוֹנֵנוּ הַמֶּלֶךְ! אֵלֶּה
הָאֲנָשִׁים שָׁגוּ בִּרְאוֹת וּבִשְׁמוֹעַ.

העדים.

הֵיטֵב שָׁמַעְנוּ בְאָזְנֵינוּ, אֵיךְ רַהַב
וְתַרְמִית הִתְפָּאֲרוּ (וּשְׂחוֹק מָלֵא פִּימוֹ)
כִּי לָקְחוּ בְמִרְמָה מֵאִישׁ עָמֵל תַּחַת
שְׁלֹשִׁים שֶׁקֶל כֶּסֶף כִּפְלֵי כִפְלַיִם
כֵּן עָשׂוּ שָׁנָה בְּשָׁנָה עַד אָכְלוּ
בְּנֶשֶׁךְ וּמַרְבִּית כָּל תְּבוּאוֹת שָׂדֵהוּ.

משפט (אל רהב)

תֵּן תוֹדָה רַהַב כִּי רָעָה עָשִׂיתָ.

רהב (יפול לרגלי המלך)

רַחֵם עָלַי, אֲדוֹנִי מֶלֶךְ! חָטָאתִי
אַךְ בְּחַסְדְּךָ הַגָּדוֹל עֲבוֹר עַל פֶּשַׁע.

משפט.

לִפְנֵי כִּסֵּא דִין אֵין רַחֲמִים וָחֶסֶד

עָבַרְתָּ עַל מִצְוַת פִּי, כָּתוּב בְּסֵפֶר
חֻקִּי. "כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ".
וְהוֹסַפְתָּ בְּעַזּוּת פָּנִים חֵטְא עַל פֶּשַׁע
לְהַכְבִּיר כְּזָבִים נֶגֶד הַשּׁוֹפְטִים וְנֶגֶד
כָּל הַיְשָׁרִים הָעוֹמְדִים פֹּה הָאֵלֶּה,
לָכֵן עָנוֹשׁ תֵּעָנֵשׁ אַתָּה רַהַב,
הָשֵׁב תָּשִׁיב לְעָמֵל כָּל אֲשֶׁר לָקַחְתָּ
מִמֶּנּוּ זֶה שִׁשָּׁה שָׁנִים בְּגָזֵל,
וְגַם חֲמִישִׁית תּוֹסִיף עָלָיו מִכַּסְפְּךָ.
וְעוֹד יָדִי נְטוּיָה לְיַסֶּרְךָ עַל רוֹעַ
הַמַּעֲשִׂים, וְעַל כָּל מִרְמָה וְכָל הָעָוֶל
אֲשֶׁר בְּזָדוֹן עָשִׂיתָ בַּעֲצַת מַדִּיחַ
הָאִישׁ הָרַע הַזֶּה, תַּרְמִית רֵעֲךָ
(יָדַעְתִּי זְדוֹן לִבּוֹ מֵאָז מִקֶּדֶם.)
גָּרֹשׁ תְּגֹרְשׁוּ שְׁנֵיכֶם מִן הָאָרֶץ
וְלֹא תוֹסִיפוּ עוֹד לָשׁוּב, פֶּן תָּמוּתוּ.

רהב ותרמית.

אָנָּא הַמֶּלֶךְ! סְלַח נָא אַךְ הַפָּעַם!

משפט (אל השוטרים)

קְחוּ אוֹתָם וְקַיְּמוּ הַדִּין אֲשֶׁר חָרַצְתִּי ׃

(השוטרים יאחזו את רהב ותרמית ויוליכום לחוץ ׃)

מחזה ה.

הקודמים (בלי רהב ותרמית)

עמל.

נֶאֱלַמְתִּי דוּמִיָּה, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ !
אָמַרְתִּי אוֹדֶךָ וּבְפִי אֵין אֹמֶר ׃

משפט.

לָמָּה לִּי תוֹדָה? לֹא בְאֵלֶּה חָפַצְתִּי
גַּם בְּאֹמֶר וּדְבָרִים לֹא אֶקַּח שֹׁחַד ׃
לְפִי חֻקֵּי הַדִּין אַצְדִּיק אַף אַרְשִׁיַע
אֵין גְּמוּל וְאֵין תּוֹדָה לִפְנֵי כִסֵּא צֶדֶק ׃ —
הוּשַׁב לְךָ עָמֵל פְּרִי יְגִיעַ כַּפֶּיךָ ׃
עַתָּה שְׁמַע מוּסָר, יִקַּח לִבְּךָ דָעַת ׃

אַל תִּתְעָרֵב בְּאַנְשֵׁי מִרְמָה וָאָוֶן
אֲשֶׁר יְמִינָם יְמִין שָׁקֶר, בְּדַרְכֵיהֶם כָּשַׁל.
גַּם בְּמוּךְ יָדְךָ, שִׁדָּפוֹן וּבַצֹּרֶת
כִּי יִהְיוּ בָּאָרֶץ, עֵינֶיךָ אַל תָּשֶׁת
לָלוּת בְּנֶשֶׁךְ כֶּסֶף וּבְמַרְבִּית אֹכֶל
חֵטְא מֶרִי הוּא, מַשְׁחִית הוֹנוֹ יְעַשְּׁנָה,
אַךְ רֶגַע יִוָּשַׁע, וְכִלְיוֹנוֹ נֶצַח.
לֵךְ אֶל יְשָׁרִים (כִּי תִמְצָאֵם) שְׁאַל עֵזֶר,
אוֹ זְרַע זֵרְעֶיךָ אַף אִם מִצְעָר הֵמָּה
עֲלֵיהֶם תָּחוּל בִּרְכַּת אֱלוֹהַּ מִמַּעַל,
יַד חֲרוּצִים לֹא תֵעָנֶה—עַתָּה שׁוּבָה
נִירָה לְךָ נִיר, זְרַע שָׂדְךָ לְהַמְצִיא אֹכֶל.—
אַשְׁרֵי מִיגִיעַ כַּפָּיו יִשְׂבַּע לָחֶם
אִישׁ אִישׁ לְדַרְכּוֹ יִפְנֶה לִמְצוֹא מְזוֹנֵהוּ
עִמִּי יַחַד אָהַבְתִּי כִּפְרִי רָחֶם
אַף כִּי אִישׁ אֲדָמָה הֲלֹא יְכַלְכֵּל מַעֲשֵׂהוּ.

שֵׂכֶל (אל משפט)

שָׂא נָא פְּאֵר הַמְּלָכִים, לְדַבֵּר תִּתְנֵנִי

מִשְׁפָּט.

דַּבֶּר נָא.

שֵׂכֶל.

עַד כֹּה בְּמִשְׁפָּט כִּלְכַּלְתָּ
דְּבָרֶיךָ, צָדְקוּ יַחְדָּו אַף נָעֵמוּ.
עַתָּה כַּמֶּלֶךְ בַּחֲנִינָה וָחֶסֶד
הוֹשַׁע אֶת עָמֵל, תּוֹסִיף לְהַצְלִיחֵהוּ
הַבֵּט נָא בְּפָנָיו זְוָעֳפִים עוֹדָם הֵמָּה
הִנֵּה בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ כָּל אוֹצְרוֹת רָהַב.
אַחַת הִיא מַמְּרַת חֶפְצוֹ, בָּהּ נִכְסְפָה
וְכָלְתָה נַפְשׁוֹ, כָּל תְּשׁוּקָתוֹ אֵלֶיהָ.

מִשְׁפָּט.

מַה זֹּאת?

שֵׂכֶל.

אַהֲבַת עָמֵל לְתִרְצָה בַּת יֹשֶׁר
לִי נוֹדָעָה, אַף הִיא תִּתְאָו לִהְיוֹת חֶבֶל
נַחֲלָתוֹ מִמְּקוֹר כָּל לִבָּתָהּ. אֶפֶס
כִּמְעַט קָט נָפְלָה בְּרֶשֶׁת תַּאֲוַת הֶבֶל

בֶּן רַהַב בַּעֲצַת תַּרְמִית אִישׁ בְּלִיַּעַל
עַתָּה כִּנְפוֹל רְשָׁעִים – לֹא נָאֲוָה לָמוֹ
תִּרְצָה – יִתֵּן נָא אֲדוֹנִי מֶלֶךְ לְנֶפֶשׁ
הַיְשָׁרִים תַּאֲוָתָהּ .

מ ש פ ט .

וְאַיֵּה אֲבוֹתֶיהָ ?
לִפְקוֹד בִּדְבַר כְּתָם יָאֲתָה אַךְ לָמוֹ .

ש כ ל .

הִנָּם בְּחוּץ לִפְנֵי פֶּתַח הֵיכָלֶךָ
עוֹמְדִים וּמְצַפִּים חַסְדֶּךָ .

מ ש פ ט .

יִגָּשׁוּ

(שכל פותח הדלת לקרוא משפחת ישר .)

מחזה ו.

ישר. תהלה. תרצה. והקודמים.

י שׁ ר (אל משפט)

לִפְנֵי הוד כִּסְאֲךָ, אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ
אָבוֹא בְּתַחֲנוּנִים לְבַקֵּשׁ מִמְּךָ חָסֶד. —
אֶת בִּתִּי הַזֹּאת זֶה יָמִים אֲרַשְׂתִּי
לְהֶבֶל בֶּן רַהַב, וְאַתָּה דִּין חֲרַצְתָּ
לְגָרֵשׁ הַמִּשְׁפָּחָה הַזֹּאת מִן אָרֶץ
וְעַתָּה לְבִתִּי מָה אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם? אֵיכָה
תִּשָּׁאֵר עֲגוּנָה וַעֲזוּבָה כָּל יָמֶיהָ
לָמָּה הָיוֹ תִהְיֶה כְּשׁוֹשַׁנָּה נוֹבֶלֶת
עָלֶיהָ וּכְגֶזַע רַךְ יְשָׁרֵשׁ סַעַר?
אֲהָהּ אֲדוֹנִי! הֲלֹא הִיא יְחִידָתִי, תִּפְאֶרֶת
יָמַי וְתִקְוַת חֶלְדִּי, וּבִלְעָדֶיהָ
אֵין לִי טוֹבָה וְשִׂמְחָה, חֶדְוָה וָנַחַת.
לָכֵן יֵצֵא נָא דְבַר חֹק מִלְּפָנֶיךָ
אֲדוֹנִי לֵאמֹר: הוּפַר הַבְּרִית וְהַקֶּשֶׁר

אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְהִתְחַתֵּן עִם בֵּית רַהַב ,
אֶפֶס וָאַיִן יִהְיוּ הַדְּבָרִים , לְמַעַן
אֶתֵּן לְבִתִּי אִישׁ כִּלְבָבָהּ וּכְנֶפֶשׁ
עַבְדְּךָ ׃

מ שׁ פ ט (בשום עין על תרצה)

הֲזֹאת הִיא בִתְּךָ אֲשֶׁר אָמַרְתָּ ?

ישׁר ׃

הִיא תִרְצָה בִתִּי ׃

מ שׁ פ ט (אל תרצה)

בְּרוּכָה אַתְּ בַּת יֹשֶׁר
הֲכִי קָרָא שְׁמֵךְ תִּרְצָה , רְצוּיָה וְנֶחֱמֶדֶת
אַתְּ לְכָל עֵין רוֹאַיִךְ ׃

(אל ישׁר)

אָמְנָם הִסְכַּלְתָּ
עֲשׂוֹ לָתֵת מַחְמָד זֶה גוֹרָל לְאִישׁ בַּעַר
זֶרַע מְרֵעִים , מְאוֹד נִפְלֵאתִי עָלֶיךָ ,
מָה רָאִיתָ יֹשֶׁר כִּי כֵן שָׁגִיתָ ?

תהלה.

נָקִי הוּא וּפְנֵי אֲמָתְךָ תְּכַסֶּה בֹשֶׁת.
אַךְ כִּי הֶעָוֹן, וּלְאִישִׁי אֵין חֵלֶק
בַּשְּׁגָגָה הַזֹּאת, סְלַח אֲדוֹנִי הַמֶּלֶךְ
כִּי נוֹאַלְתִּי, הִנְנִי אִשָּׁה קְשַׁת רוּחַ,
עָנְיִי וּמְרוּדִי — מִיּוֹם לְיוֹם רָבוּ —
נְשׂוֹא נִלְאֵיתִי, לָכֵן נָפַלְתִּי בְּרֶשֶׁת
תַּרְמִית, אֲשֶׁר עִוֵּר עֵינַי בְּמַתַּת שָׁקֶר.
הָהּ! אֵיךְ אֶשָּׂא רֹאשׁ! כְּלִמָּה כִסָּתְנִי.

מוֹשְׁפָּט.

סַר עֲוֹנֵךְ וְחַטָּאתֵךְ תְּכֻפָּר, הַרְגִּיעִי!
אָמְנָם עַל הָמוֹן אָבִיךְ לֹא עָלַיִךְ
תְּלוּנָתִי, אִם מְסֻלָּאָה בְּעֵינָיו נֶפֶשׁ
יֹשֶׁר אִישֵׁךְ, כִּי עַל כֵּן נְתָנֵךְ לְחֵבֶל
לוֹ, לָמָּה הָסֵר יָסִיר מִכֶּם עַיִן
לְבִלְתִּי תֵּת לָכֶם מִחְיָה וּכְבוֹד בָּיִת?
כָּל אַהֲבָה כָּל תְּהִלָּה בִּדְבַר שְׂפָתַיִם
וְאֵין מַחֲזִיק יָד אַךְ הֶבֶל וּרְעוּת רוּחַ.

לֵב יָקָר יֵרָאֶה טוֹב יְשַׁבַּח אַף יָעַשׁ —
אַךְ אַל תִּתְיָאֲשִׁי לִבֵּךְ מִטּוֹב, לֹא לָנֶצַח
תֵּעָזֵבִי, תְּשׁוּעָתֵךְ כְּהֶרֶף עָיִן. —
(אל ישר) הַגֵּד לִי בֶּן מִי אָתָּה?

ישר.

בֶּן אֱמֶת אָנִי

משפט.

הֲזֶה הָאִישׁ אֱמֶת. גֵּרְשׁוּהוּ אַנְשֵׁי רֶשַׁע
עֵת עֲזָבוּנִי גַּם אוֹתִי לִפְנוֹת עֹרֶף
לְסַפֵּר חֻקַּי, וַתְּהִי מְהוּמָה וָרַעַשׁ
וְאֵין סְדָרִים בָּאָרֶץ, עַד אֵלַי שָׁבוּ
הַמּוֹרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים לַחֲסוֹת בְּצֵל שֵׁבֶט
מֶמְשַׁלְתִּי, וְגַם אַחֲרֵי הָאֱמֶת שָׁלוֹחַ
שָׁלְחוּ לַהֲשִׁיבוֹ, וַתִּשְׁקוֹט הָאָרֶץ?

ישר.

הוּא אָבִי.

משפט (מחבק ומנשק את ישר)

מַה יָּגֵל לִבִּי לִרְאוֹת חוֹטֶר

מִבֵּית אָבִי ! בְּנֵי אָב אֶחָד כֻּלָּנוּ ,
מִמִּשְׁפַּחַת אֱמֶת נוֹלַדְתִּי גַּם אָנִי .
מַה נִּכְבָּד הַיּוֹם בּוֹ פָּגַשְׁתִּי נֵצֶר
מִמְּכוֹרָתִי וּמוֹלַדְתִּי !

שׂכל . (מגיש את עמל לפני המלך)

הֵא מֶלֶךְ

צַדִּיק ! עוֹד סְעִיף אֶחָד מִבֵּית אָבִיךָ .

משפט .

צְדָקָה , שֵׂכֶל , מִמִּשְׁפַּחַת יֹשֶׁר
הִנֵּהוּ , וְעָנָף מִמּוֹלֶדֶת בָּיִת .

(מחבק את עמל)

(אל ישר) תְּתְנֵנִי נָא , שְׁאֵרִי , לַעֲמוֹד תַּחְתֶּיךָ
לְדַבֵּר דָּבָר בְּשִׁמְךָ לִצְעִירִים אֵלֶּה .

ישר .

עֲשֵׂה נָא אֲדוֹנִי כֹּל אֲשֶׁר יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ .

משפט (יקח את עמל בימינו ותרצה בשמאלו)

חֵן חֵן לָךְ בִּתִּי , אַף הִלַּלְתִּיךְ שֶׁבַע

כִּי מָאַסְתְּ בְּאַהֲבַת הֶבֶל הַבַּעַר
הָיוּ תְּהִי גוֹרָל נַחֲלַת תָּמִים, אֵשֶׁת
חֵק נְתַתִּיךְ לְעָמֵל, אִישׁ נְקִי כַּפַּיִם
וּבַר לֵב. בַּעֲמָלוֹ וְיָשְׁרוֹ יַצְלִיחַ
נַפְשֵׁךְ בְּנֹעַם וְשֹׂבַע רָצוֹן לָנֶצַח.
פְּרוּ וּרְבוּ, צִלְחוּ וְתֶאָשְׁרוּ בָאָרֶץ!

(יניח יד עמל ליד תרצה)

עמל ותרצה (יכרעו לרגלי המלך)

הֶחֱיִיתָנוּ, מְאֹד הִצְלַחְתָּנוּ, מֶלֶךְ
חֶסֶד! לְשִׁמְךָ נוֹדֶה כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ.

משפט.

נָאוָה לַמֶּלֶךְ עֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וָחֶסֶד
נָאוָה לְעָמֵל תִּרְצָה, וְשִׂמְחָה לְבֵית יָשָׁר.

תם.

ווארשויא. בדפוס אלכסנדר גינז. אשר הוקם על ע"י זעליג לאנדסבערג

יהי שלום בחילכם אחי !

מרוב אהבתי ללשוננו הקדושה — כי עברי אנכי —, יגעתי בכל מאודי ובכל נפשי, להרים קרנה. אך מי אנכי? קצרה עוד ידי, ועטי דל להוציא פרי טוב לאוהבי מטעמי המליצה. אמרתי אלכה נא לי אל הגדולים אשר היו בארץ, כי מהם תצא לשוננו ביפיה ובהדרה ואתן למו מהלכים בין העומדים האלה. ומי לנו כהרב החכם המשורר הגדול **כהן** לאל עליון עומד על גבעת הר המליצה כמוהו? לכן בחרתי בראשונה דברי המליץ הזה והעליתים על מכבש הדפוס, ובעז"ה גמרתים בהוד ויופי כאשר עיניכם רואות.

אמנם לא בזאת בלבד אשקט אנוח — מגמת פני להכין בכל עת צדה לאחי, גם כדברי שאר סופרינו המפוארים, אשר עשו להם שם בארץ, לחדש כנשר נעוריהם, כי אם גם ימים כבירים חלפו למו עוד טעמם לא פג וריחם לא נמר. עוד ימתקו לחיך הקורא ויתענג מנופת צוף הבריהם.

לכן את אחי אנכי מבקש: קרבו הנה אתיו, ואל תעלימו עיניכם ממעשה ידי אמן הזה, שברו בכסף, למען אוכל למלאות חפצכם וחפץ אחיכם אוהבכם בלונ"ח.

שמואל אהרן ראזענבלאטט

ברחוב נאלעווקי № 2261